

20 accions inspiradores
per fer front a l'emergència climàtica

El futur que volem

Ajuntament
de Barcelona

20 accions inspiradores
per fer front a l'emergència climàtica

El futur que volem

EDITA

Gerència de Medi Ambient
i Serveis Urbans
Àrea d'Ecologia Urbana
Ajuntament de Barcelona

**Ajuntament
de Barcelona**

Introducció

Aquest llibre recull un total de 20 bones pràctiques ciutadanes per fer front a l'emergència climàtica i ho fa donant veu als seus protagonistes: les persones que les han pensat i que les impulsen cada dia. Hi trobareu, per tant, idees, dissenys i organitzacions, però també vivències i emocions.

Són 20 relats que comprenen àmbits marcadament diferents, com el comerç, el transport, el lleure, la pobresa energètica, els nous models de negoci o l'esport, entre altres. Això prova que la lluita contra el canvi climàtic no es pot circumscriure a un camp en concret, sinó a tota l'activitat humana.

Aquesta diversitat d'àmbits també demostra com és d'incertada la formulació del concepte cultura de sostenibilitat, inclosa en el Pla Canviem pel Clima 2030, i que fa èmfasi en la pluralitat: «el conjunt de coneixements, valors i pràctiques que la ciutadania, tan individualment com col·lectivament, ha de desenvolupar amb responsabilitat, racionalitat i creativitat (...)».

De la mateixa manera, en el Pla d'Acció per l'emergència climàtica 2030 es parla d' Acció Cultural pel Clima. Aquesta presència constant de la cultura, entesa com a marc de referència àmpliament compartit, no és casual. Perquè la cultura és el substrat que fa possible la transformació de la societat cap a una manera de concebre el món basada en el reconeixement dels límits del planeta i en l'articulació d'una resposta coherent a aquesta realitat.

La bona notícia és que aquesta transformació ja ha començat i no ho ha fet només per l'existència de grans acords i estratègies internacionals, sinó perquè arreu del món -i de manera molt especial a Barcelona- estan sorgint iniciatives de la societat civil que, mogudes pel sentiment de responsabilitat esmentat, i pel sentit comú, han decidit seguir el camí de la implicació activa,

i fer front al canvi climàtic a petita escala. Tanmateix, és just remarcar que l'Acord de París, l'acció pel clima de la Unió Europea, així com els diferents plans climàtics nacionals i locals, han ajudat a visualitzar quina era la direcció que calia agafar.

El futur que volem, 20 accions inspiradores per fer front a l'emergència climàtica és una fotografia d'un procés dinàmic i ampli. En aquest sentit, com qualsevol fotografia, captura un moment i un espai determinats i no ho pot abastar tot. Certament, es podrien haver triat unes altres pràctiques, però els criteris per escollir-les haurien estat els mateixos: la diversitat, la representativitat i la seva capacitat inspiradora.

Les iniciatives que esteu a punt de descobrir constitueixen la imatge del present d'una ciutat que mostra amb l'exemple que les consignes i les declaracions es poden fer realitat. Del present, i també del futur, perquè, si llegiu amb deteniment, podreu albirar algunes de les qualitats que caracteritzaran la Barcelona dels propers decennis.

SOM MOBILITAT

Servei de cotxes elèctrics compartits

El valor de compartir un recurs

«Vam començar fa set anys i, aleshores, quan parlàvem de mobilitat elèctrica compartida, molta gent feia una ganyota», explica Maria Medina, responsable de comunicació de Som Mobilitat. Segurament aquella ganyota ara seria un gest d'aprovació. Passat aquest temps, la cooperativa ha estat capaç d'implantar amb èxit un servei d'aquest tipus i ha superat l'escepticisme inicial.

El funcionament del servei no pot ser més senzill. Els usuaris disposen d'una app que els permet identificar el vehicle més proper i reservar-lo. El temps mínim per usar el servei és d'una hora i també es pot llogar per un dia sencer. Un cop finalitzat l'ús del vehicle, cal retornar-lo al mateix aparcament on es va recollir.

Cada dia es produeixen uns 2,5 milions de desplaçaments a Barcelona. Un 74 % es fan a peu, en bicicleta o en transport públic i la quarta part restant en vehicle privat. Amb un ús del cotxe minoritari i, a més, en declivi, és lícit preguntar-se què aporta una flota de vehicles elèctrics. «No hi ha cap contradicció -assenyala Maria Medina- el nostre servei és un últim recurs per quan hi ha necessitats de mobilitat que no poden ser cobertes amb la resta d'opcions existents».

«La idea del cotxe en propietat ja no significa res per a les generacions més joves. Estan acostumats al pagament per ús en tot tipus de servei i veuen el cotxe justament com un servei més, no com un objecte de desig i de possessió»

Aquestes necessitats hi són: visites mèdiques; desplaçaments d'arquitectes o d'enginyers fora de la ciutat per visitar unes obres; persones que han de traslladar objectes de cert volum a indrets molt precisos; entre d'altres. «La prova és que estem tenint un creixement sostingut d'usuaris i això també ens permet anar adaptant el servei a mesura que detectem més demanda», apunta Medina.

«A Som Mobilitat, com a cooperativa de consumidors, tenim l'objectiu de donar el millor servei als nostres socis. Tots els beneficis que puguem tenir es reinverteixen en el projecte, ja sigui per millorar el servei o per ampliar la flota allà on tenim més demanda. La nostra vocació és de servei públic: ens encantaria tenir un cotxe elèctric compartit a cada barri de Barcelona i a tots els municipis catalans».

Les persones, sempre les persones. Són aquestes amb la seva manera de pensar i les seves decisions les que assenyalen el camí de les tendències. Pel que fa a la mobilitat, els canvis demogràfics i culturals dels darrers anys afavoreixen opcions com el carsharing.

Segons Maria Medina, estem sent testimonis d'un canvi de paradigma en les relacions entre usuaris i vehicles: «la idea del cotxe en propietat, amb una imatge associada a una certa masculinitat i a l'estatus ja no significa res per als més joves. Estan acostumats al

pagament per ús en tot tipus de servei i veuen el cotxe justament com un servei més, no com un objecte de desig i de possessió».

Aquesta filosofia té unes repercussions pràctiques. En l'àmbit professional, per exemple, a una empresa amb treballadors que han de fer un gran nombre de visites en un matí, li va molt bé disposar de vehicles com a servei. Així s'estalvia el cost de propietat, del desgast del vehicle i del quilometratge.

Un altre aliat dels cotxes compartits de Som Mobilitat és la millora de les prestacions de les bateries. Gràcies a aquest avenç, les velles inquietuds de l'usuari d'aquest tipus de vehicle s'estan esvaint i, en conseqüència, el sentiment de seguretat creix. «Els 250 i fins i tot 300 km d'autonomia dels cotxes serveixen de sobra per cobrir més del 90% dels desplaçaments que es fan per la ciutat sense haver-se d'amoïnar gens», recorda Maria Medina.

VENDRE TRANQUIL·LITAT

En certa manera, Som Mobilitat ven tranquil·litat als seus usuaris. Aquesta es veu reforçada pels mecanismes de suport immediat que s'han habilitat en cas que s'esdevingui qualsevol tipus d'incident amb el vehicle. Però també perquè, com a cooperativa, la relació que s'estableix entre l'usuari i el vehicle és diferent. «Com que els usuaris dels vehicles són socis de la cooperativa, això fa que tinguin molta cura en no malmetre un cotxe ja que aleshores estarien fent malbé una cosa que, en part, els pertany», destaca Maria Medina.

Els membres de Som Mobilitat han detectat que els usuaris dels seus vehicles tendeixen a fer una conducció suau. Potser és per la tranquil·litat i fiabilitat de l'experiència, potser per les qualitats intrínseques del cotxe elèctric. Sigui com sigui, el cert és que hi ha un compromís de la cooperativa amb el concepte de pacificació dels carrers i de reducció del soroll que l'Ajuntament està impulsant.

La mobilitat està lligada amb l'urbanisme i una circulació més pausada s'adiu amb una ciutat pensada prioritàriament per al vianant. Per a Maria Medina, «aquesta Barcelona de voreres eixamplades, eixos verds i superilles encaixa perfectament amb un servei de vehicles elèctrics compartits, més que no pas el model del segle XX, on tothom tenia o aspirava a tenir el seu propi cotxe». De fet, considera que «el nou urbanisme afavoreix el nostre servei».

«Com que els usuaris dels vehicles són socis de la cooperativa, això fa que tinguin molta cura en no malmetre un cotxe ja que aleshores estarien fent malbé una cosa que, en part, els pertany»

Som Mobilitat disposa de vehicles en servei en 15 aparcaments repartits en 7 dels 10 districtes de Barcelona. La idea és anar estenent el servei a tots els districtes de la ciutat i fer que sigui el més proper possible a tota la ciutadania.

Les decisions sobre el dimensionament del servei no són tan senzilles. Una oferta molt feble, que no cobreixi bé el territori, faria perdre confiança als usuaris. Per això, Som Mobilitat té tots els vehicles ubicats en aparcaments soterrats, ja que d'aquesta manera no es continua amb l'ocupació de l'espai públic per part dels cotxes.

El que sí que es té en compte, en el futur desenvolupament del servei és l'àrea metropolitana que, a efectes de mobilitat, funciona pràcticament com una unitat amb el municipi de Barcelona. Aquí hi ha força camí per recórrer. És una implantació coherent amb la que Som Mobilitat està fent a altres regions de Catalunya.

Hi ha més terrenys per explorar, i no necessàriament geogràfics. En el repte de la distribució urbana, i en especial en l'anomenada última milla, Som Mobilitat podria aportar la seva expertesa amb flotes especialitzades.

D'aquí al 2050 la mobilitat urbana canviarà de manera radical «i en aquest futur la mobilitat elèctrica compartida hi té molt a dir», assegura Maria Medina. Un dels actors centrals del nou escenari serà el vehicle autònom. «Serà un doble salt mortal respecte al que ara estem acostumats, però la veritat és que el nostre esquema bàsic de funcionament amb aquests vehicles no variarà gaire», conclou.

EN BICI SENSE EDAT

Servei d'acompanyament en bicicleta
per a persones amb mobilitat reduïda

La ciutat amb uns altres ulls

A Barcelona, igual que arreu del món, arriba un moment en la vida de moltes persones en què la seva mobilitat es veu reduïda. I aquesta circumstància de vegades pot ser l'avantsala de l'aïllament.

Afortunadament, hi ha diverses maneres d'evitar la davallada cap a una solitud no desitjada. Les persones voluntàries hi fan molt, acompanyant les persones grans a una estada a la placeta del barri o a un passeig.

L'any 2012 Ole Kassow, un ciutadà de Copenhagen, va observar un grup de gent gran que prenia resignadament el tímid sol escandinau en una placeta i va tenir una inspiració: per què no afegir un cert dinamisme a aquest temps de lleure i portar-los a passejar en tricicles elèctrics? D'aquesta manera naixia Cycling Without Age, una iniciativa que, deu anys després, s'ha estès per 52 països.

Des del 2016 també se'n pot gaudir a Barcelona i ha arribat a altres municipis de l'àrea metropolitana, així com de la resta de Catalunya. La iniciativa es va presentar a l'Ajuntament com a projecte de ciutat i la primera prova pilot va tenir tant d'èxit que el consistori va contribuir a adquirir els tricicles. Per bé que modesta, aquesta iniciativa aporta un alt nivell de civilitat a la vida col·lectiva i posa de manifest la voluntat de fer una ciutat més inclusiva.

«Moltes persones se senten contentes i agraïdes i normalment tenen moltes ganes d'expressar-se. Altres, potser no tant, però t'ho diuen tot amb un silenci que amaga satisfacció»

«La primera dona que va fer el passeig a Copenhagen va voler passar per llocs que havien estat significatius en la seva vida i va anar descrivint com eren antigament. Però potser el més interessant d'aquell recorregut per a ella és que va acabar sent una descoberta de la seva pròpia ciutat, fins al punt que va dir que l'estava veient amb uns altres ulls», explica Elisa Ojeda, arquitecta, barcelonina i cofundadora de la iniciativa a la ciutat de Barcelona.

Les reaccions de les persones usuàries a Barcelona no són gaire diferents i participen igualment d'aquest aire evocatiu, d'una banda, i d'admiració de la novetat, de l'altra. «Moltes persones se senten contentes i agraïdes i normalment tenen moltes ganes d'expressar-se. Altres, potser no tant, però t'ho diuen tot amb un silenci que amaga satisfacció», indica.

Elisa Ojeda precisa que les converses de les persones usuàries poden ser sobre el que van observant pel camí, sobre la situació vital que estan vivint en aquell moment o simplement sobre el que els agrada i el que no. Recorda, en particular, «el cas d'una senyora gran, força divertida, que reivindicava la seva joventut evocant la seva passió pels Rolling Stones i que deia que no s'identificava gens amb les persones amb qui compartia pis, perquè eren massa antiquades».

«La ruta pot haver estat molt preparada, cosa que és fantàstica, però encara és millor anar per una determinada zona i que puguin aparèixer elements sorpresa»

MÉS DEMANDA QUE OFERTA

En Bici Sense Edat té més demanda que oferta. L'acollida entusiasta del servei i el boca-orella hi han contribuït, sens dubte. A mitjan 2022, l'associació disposa de sis tricicles per cobrir tota la ciutat. La solució per poder arribar a tots els districtes ha estat establir un servei itinerant: es presta durant un temps en una àrea i després en una altra fins que li torna a tocar a la zona de partida. «L'ideal seria que una persona pogués fer una passejada per setmana, però ara, amb molta sort, en pot fer tres en un any», assenyala Ojeda. Per això, el repte més important és poder disposar de més tricicles.

Els tricicles es desplacen pels carrils bici, tot i que no sempre amb facilitat, degut a l'amplada dels vehicles i a la dimensió dels carrils, que estan pensats per a bicicletes. El tricicle hi cap, però, si una bicicleta el vol avançar, l'espai queda just. Igualment, ho fan per rambles, places i, especialment, per les superilles, que són els espais més agraïts per a la circulació, i també perquè hi ha terrasses, vida i vegetació, elements molt apreciats per les persones usuàries.

Les persones responsables d'En Bici Sense Edat busquen l'itinerari que sigui més fàcilment transitable. De la mateixa manera, tenen molt en compte les prioritats a cada indret i rarament superen els 10 quilòmetres per hora.

Els voluntaris recullen les persones usuàries a residències o a domicilis particulars i fan rutes que inclouen des de visites a jardins històrics del centre fins a baixades pel passeig fluvial del riu Besòs que arriben a la platja de Sant Adrià. Segons Elisa Ojeda, «la ruta pot haver estat molt preparada, cosa que és fantàstica, però encara és millor anar per una determinada zona i que puguin aparèixer elements sorpresa».

Coneixement de la ciutat? Acompanyament? Socialització? «Una mica de tot —respon— i, en qualsevol cas, no és un servei de transport fred i funcional sinó un punt de trobada i una activitat per reconnectar amb la vida». Aquest objectiu tan simple, i alhora tan difícil, és possible pels cinc principis que, des dels inicis, han inspirat En Bici Sense Edat: la generositat, la lentitud, l'explicació d'històries i vivències, l'establiment de relacions i la capacitat de gaudir de l'existència a qualsevol edat.

Tot i la preeminència de la gent gran per raons òbvies, En Bici Sense Edat és una iniciativa intergeneracional. I, com a mínim a Barcelona, més femenina que masculina pel que fa a les persones usuàries. «Potser és perquè les dones tenen més facilitat per sortir de la seva zona de confort», apunta Elisa Ojeda. En canvi, les persones voluntàries són majoritàriament homes.

Al final, però, l'edat o el gènere no tenen tanta importància. Si aquesta idea ha triomfat a tants països, és per la relació especial entre les persones que sorgeix sobre rodes. «Quan parles amb algú assegut en una cadira —assegura Ojeda— la conversa pot anar bé, però, si tots dos estem circulant i sentint l'aire a la cara, ens trobarem vinculats en una petita aventura».

GREMI DE PEIXATERS

Reducció d'ús d'envasos
a les peixateries

Peix fresc amb el teu envàs

«A Barcelona sempre s'ha venut molt de peix. Històricament es feia en parades al carrer i, amb la construcció dels mercats municipals, la venda es va anar traslladant cap a aquests recintes». A Àlex Goñi, president del Gremi de Peixaters de Catalunya, nét de peixatera i besnét de pescador, li agrada subratllar que «els gustos dels barcelonins no han canviat gaire en els darrers 2.000 anys».

«La sostenibilitat ens acaba descobrint moltes vegades allò que les nostres mares i àvies, que eren les que aleshores compraven, ja feien de manera natural»

«Catalunya té una costa magnífica i tenim la sort -destaca- de comptar amb una riquesa d'espècies enorme, que ens dona la possibilitat de menjar una gran varietat de peix, i molt fresc, fet que en sí mateix és un valor».

Però el president del Gremi és conscient que aquesta situació no es pot donar per feta i que els ecosistemes marins estan sent alterats per l'activitat humana i, de manera especial pel canvi climàtic. Més encara, els experts coincideixen en assenyalar que el Mediterrani serà un dels mars que podrien patir de forma més intensa els efectes de l'escalfament global. «Per això parlo de sort -apunta Àlex Goñi- perquè d'aquí uns anys no sabem si continuarem tenint aquesta riquesa».

Davant aquesta realitat, el Gremi ha desenvolupat una sensibilitat ambiental proactiva que s'ha anat manifestant amb diferents iniciatives. Així, per exemple, va ser signatari del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022. I en el Pla d'Acció Barcelona+Sostenible va subratllar la «responsabilitat i compromís dels nostres peixaters i peixateres, en el foment de l'ús de bosses i envasos reutilitzables». Aquesta pràctica ha esdevingut habitual en els punts de venda.

D'altra banda, a finals de 2021, el Gremi es va sumar a una campanya perquè els establiments comercials convidessin els clients a fer servir els seus propis envasos reutilitzables per contribuir a la reducció dels plàstics i altres productes d'un sol ús.

Aquesta campanya, que porta el nom de Amb el teu envàs, està impulsada per Rezero- Fundació per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable, una entitat privada sense ànim de lucre que promou accions que permetin avançar cap a la reducció, la reutilització i l'aprofitament dels residus. Cal recordar que el tractament dels residus és el responsable del 6% del total de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, el doble que l'aviació.

ESFORÇ DIDÀCTIC

El foment de la compra amb envasos de materials reutilitzables exigeix un esforç didàctic als venedors que han de demanar als clients que aquests envasos compleixin una determinada condició: que siguin aptes per ús alimentari; que estiguin nets, esbandits, eixuts i lliures d'esquerdes o d'impureses; i que

disposin de tapa o de qualsevol altre mecanisme de tancament. La higiene és tan fonamental com la funcionalitat.

Aquest petit esforç val la pena, segons Àlex Goñi, «perquè som els primers interessants que el mar estigui el més net possible, ja que la qualitat del peix que venem depèn directament d'aquest fet». I ressalta que «aquelles imatges, malauradament cada cop més habituals, del mar ple de plàstics, a banda de ser tristes per elles mateixes, ens fan un mal horrorós». Per tot plegat, està convençut que els més de 700 afiliats al Gremi tendiran a facilitar aquesta transició cap a una compra més sostenible.

«El més curiós, si es mira amb una mica de perspectiva, és que això que el client porti de casa el seu propi envàs era el més habitual dues generacions enrere, quan els plàstics no s'utilitzaven tant com ara», comenta el president del Gremi. «La sostenibilitat -diu- ens acaba descobrint moltes vegades allò que les nostres mares i àvies, que eren les que aleshores compraven, ja feien de manera natural».

El propi caràcter del comerç de proximitat és una garantia per a l'èxit de les iniciatives de reducció de residus. «Establim un vincle humà amb el client que va més enllà de la transacció comercial -destaca Àlex Goñi- perquè comerç de proximitat no vol dir que et portin la compra en 10 minuts sinó que dues persones estiguin l'una davant de l'altra veient-se i parlant de coses transcendentals o intrascendentals. I això és el que fa que jo pugui dir que soc el seu peixater i que el client pugui parlar de la seva peixateria. En definitiva, el km 0 no és el producte, sinó la persona».

La implicació ambiental del Gremi no s'atura amb els envasos. Des del 2017 patrocina la Càtedra Oceans i Salut Humana de la Universitat de Girona (UdG) i l'Ajuntament de Roses, que també compta amb el patrocini de la Confraria de Pescadors d'aquest municipi. La seva finalitat és estudiar i donar a conèixer la importància dels ecosistemes marins per a la salut i el benestar de les persones.

La càtedra realitza la seva feina amb un enfocament multidisciplinari que inclou la biologia marina i pesquera, l'ecologia marina, la medicina, la veterinària, l'educació ambiental, la promoció de la salut, la gestió dels recursos pesquers, i les ciències socials. «Els gremis del segle XXI han de continuar treballant pel seu sector, com han fet històricament, però també s'han d'obrir a la societat i contribuir a la recerca i al coneixement que beneficien tothom», destaca Àlex Goñi.

El gremi es va sumar a una campanya perquè els establiments comercials convidessin els clients a fer servir els seus propis envasos reutilitzables per contribuir a la reducció dels plàstics i altres productes d'un sol ús

REIAL CLUB DE TENNIS BARCELONA 1899

Reducció de l'impacte ambiental del
Barcelona Open Banc de Sabadell,
Trofeu Conde de Godó.

Invertir en el futur del planeta i del tennis

L'edició del Trofeu Conde de Godó del 2022 ha estat la més sostenible de la història. Fins ara. Perquè és possible que les properes edicions la superin en aquest aspecte. Fa cinc anys el seu organitzador, el Reial Club de Tennis Barcelona, va crear una comissió de sostenibilitat que va acabar impulsant el pla estratègic de gestió ambiental d'aquesta entitat esportiva nascuda el 1899.

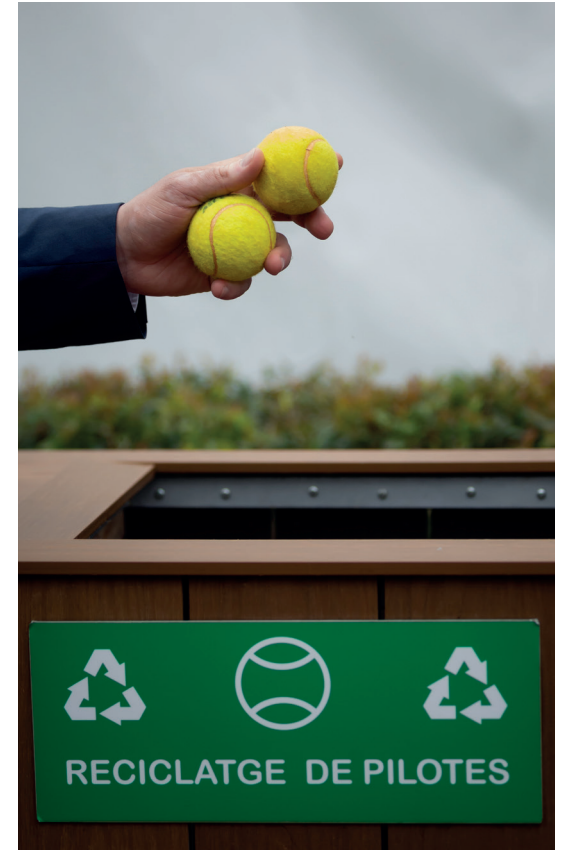
«La repercussió internacional del Trofeu Conde de Godó és inqüestionable i per això vam pensar que seria una bona palanca per a la transformació que volíem portar a terme»

«Si vols transformar ambientalment qualsevol organització el pressupost és imprescindible. En aquest sentit, a la nostra entitat, el moment clau va ser quan es va aconseguir assignar una partida per iniciar una sèrie d'accions de millora de la gestió de l'energia, de l'aigua i dels residus, entre altres aspectes. La nova junta directiva, presidida per Jordi Cambra, va suposar un canvi de paradigma total i va donar un impuls definitiu a tots aquests objectius», explica Pablo Acevedo, director d'operacions de l'entitat.

Un cop es va disposar d'una partida per a la transformació ambiental, es va posar en marxa el pla estratègic amb un seguit d'objectius per al 2024. Aquests abastaven el conjunt de l'entitat en el seu dia a dia, però, especialment, la seva projecció social: el torneig. El Trofeu Conde de Godó se celebra des del 1953 i ha portat a Barcelona mites del tennis mundial com Martin Mulligan, Ilie Nastase, Björn Borg, Mats Wilander, Emilio Sánchez Vicario o Rafael Nadal, entre molts altres.

«La repercussió internacional del Godó és inqüestionable i per això vam pensar que seria una bona palanca per a la transformació que volíem portar a terme», remarca Acevedo. El que es va fer en primer lloc va ser inspirar-se en el model organitzatiu del torneig de Roland Garros, que havia fet passes en la monitorització de la seva empremta ambiental. Una delegació del Reial Club de Tennis Barcelona va anar a París per parlar amb les persones gestores del torneig. «Vam aplicar aspectes del model i això ens va permetre obtenir una certificació d'esdeveniment sostenible», comenta Acevedo.

Però això no va ser suficient. Amb la nova junta directiva es va donar un pas més en la mesura dels impactes principals del torneig gràcies a un acord amb Global Omnium, amb el qual s'han certificat l'empremta de carboni i l'empremta hídrica. «Ara sabem, per exemple, que el torneig emet 5.500 tones de CO₂», subratlla el director d'operacions. «I això és molt important —afegeix— perquè, si no saps el que estàs fent, no pots prendre decisions de millora».

RECICLATGE AL 100%

En l'edició del 2022 s'han pres decisions. Per exemple, respecte als materials, tots els cordatges de les raquetes i les pilotes que s'han fet servir s'han reciclat al 100%. Les persones que juguen a tennis professionalment consumeixen pràcticament un cordatge al dia i la pràctica més habitual és llençar-lo. El Reial Club de Tennis Barcelona va decidir col·laborar per assolir aquest objectiu amb l'empresa Infinite Athletic, especialitzada a fabricar roba esportiva a partir de cordatges. De fet, el seu lema és «Colpeja contra el canvi climàtic».

Pel que fa a les pilotes, es va contactar amb l'empresa Green Ball, especialitzada a reciclar les pilotes usades de tennis i de pàdel, per fer que el seu destí final sigui la valorització energètica. Durant el torneig es van habilitar punts especials de recollida tant de cordatges com de pilotes.

L'organització també va actuar en aspectes no directament esportius, com l'eliminació dels gots de plàstic en els punts de venda. Tampoc es va posar la tradicional moqueta blava en el «carrer de l'espectador» del torneig i, en els espais on es feia servir habitualment pladur s'hi han col·locat contenidors reutilitzables.

«Els esforços han estat notables, però hi ha un aspecte del nostre impacte ambiental on no podem incidir com ens agradaria, que és el transport», assenyala Pablo Acevedo. La comptabilitat ambiental rigorosa de l'empremta de carboni del torneig incorpora el desplaçament dels tennistes. I en tractar-se d'un esdeveniment de rang global aquests venen d'arreu del món en avió.

«Per compensar-ho d'alguna manera —explica— vam decidir que tots els desplaçaments des de l'aeroport a l'hotel i de l'hotel a les pistes es fessin amb vehicle elèctric».

Tot i així, cal tenir en compte que, de les 5.500 tones de CO₂ emeses, 4.000 corresponen a vols. Aquesta és, doncs, una qüestió que sobrepassa l'àmbit de decisió de l'organització del Godó i en el futur dependrà de l'evolució tecnològica de l'aviació i de la preferència per l'ús del tren en cas que els jugadors hagin de cobrir de distàncies mitjanes per viatjar a Barcelona.

El pla de transformació ambiental inclou molts altres aspectes. Així, en els darrers temps, el club ha substituït progressivament la il·luminació existent per leds. També ha establert un acord amb el Districte de les Corts per participar en un projecte d'inclusió social a través del qual es donen oportunitats a persones en risc d'exclusió, o que tenen alguna discapacitat, per treballar en entitats i organitzacions del districte.

De fet, durant el Torneig es va donar feina a persones d'aquests col·lectius. D'altra banda, el Club ha optat per reduir dràsticament l'ús del paper en tota la seva activitat administrativa. «Aquesta suma de petites coses contribueix, en bona mesura, a tirar endavant el conjunt de la transformació», apunta el director d'operacions.

Cal no oblidar, però, les grans intervencions. En aquest sentit, el tennis de terra batuda ara mateix té un repte enorme anomenat aigua. A fi que les pistes estiguin en condicions per jugar-hi, és imprescindible regar-les i aquesta acció consumeix una quantitat

«El canvi climàtic s'ha de prendre molt seriosament. En el cas del tennis de terra batuda, si volem que continuï existint, hem de perseverar en l'esforç»

important de litres. «L'aigua que utilitza ara mateix l'entitat prové d'un pou d'aigües freàtiques que disposa d'un comptador i això ens permet saber quant gastem. Però, i si amb el canvi climàtic s'asseca?», es pregunta Pablo Acevedo.

La resposta és que, si això passés, es plantejaria un problema greu. El Reial Club de Tennis Barcelona s'ha posat a treballar en aquesta qüestió en col·laboració amb l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA) en un projecte per construir un sistema de reg subterrani que eviti l'evaporació i redueixi enormement el consum d'aigua. «Seria un avenç considerable en la gestió de l'aigua, que s'uniria a la racionalització que ha suposat el reg gota a gota dels nostres jardins», destaca el director d'operacions.

«El canvi climàtic s'ha de prendre molt seriosament, les paraules ambiental o sostenible de vegades sonen superades per la dimensió d'un desafiament que hem d'afrontar cadascú des del seu àmbit. En el cas del tennis de terra batuda, si volem que continuï existint, hem de perseverar en l'esforç. De fet, aquí hem iniciat un camí que a partir d'ara només pot anar cap endavant», assenyala esperançat.

ANIMAL LATITUDE

Passejos a la natura per a persones amb discapacitats

Mira, toca, olora, sent

Es parla sovint de la natura com a proveïdora de béns i serveis a la humanitat. I, efectivament, així és: absorbeix diòxid de carboni i altres gasos d'efecte hivernacle, i proporciona aliments, aigua, fusta, sòl fèrtil, etc. Però, a més, dins d'allò que rebem de la natura, hi ha tota una altra dimensió menys quantificable, que és la salut física i mental.

Quan les persones entren en contacte directe amb la natura el seu benestar augmenta. És un fet demostrat fins al punt que algunes línies terapèutiques incorporen aquest contacte com una pràctica indispensable.

A diferència dels entorns artificials, on es tendeix cada vegada més a treballar per assolir l'accessibilitat universal, el medi natural conté diverses barreres per a les persones amb discapacitats que no són objecte d'intervenció.

Justament per això, l'associació Animal Latitude ha posat en marxa la iniciativa Accés Natura. Aquest projecte d'acció socioambiental vol apropar la natura, de manera interactiva i participativa, a aquelles persones que tenen més dificultats per accedir-hi i per gaudir-ne.

Barcelona és una ciutat que fa molt de temps que està posant en valor les caminades organitzades per espais naturals, enjardinats, i urbans emblemàtics, amb caràcter divulgatiu i alhora lúdic, i amb una voluntat absolutament inclusiva.

«La nostra iniciativa va sorgir el 2019, no per cap fet en particular, sinó simplement perquè vam preguntar-nos per què només podien accedir fàcilment a la muntanya o al bosc aquelles persones que no tenen cap discapacitat. La resposta, evidentment, va ser que tothom havia de poder gaudir d'aquests espais i, per tant, l'únic que calia era pensar la manera de fer-ho possible amb rutes i activitats adaptades a les diferents necessitats», explica Raquel Uterga, membre d'Animal Latitude.

L'aspecte clau del projecte, des del punt de vista conceptual, va ser pensar que «en realitat les anomenades discapacitats agafen tan de relleu que no ens deixen veure que les persones que en tenen, poden gaudir de moltes altres capacitats», subratlla Raquel Uterga.

De fet, ella mateixa, pateix una discapacitat que fa que no sempre pugui enfocar correctament ni mantenir l'equilibri. «Un dia era en uns aiguamolls fantàstics i, de sobte, ja no hi veia bé -explica-. Malgrat tot, vaig mantenir la calma, i aleshores vaig començar a percebre el paisatge sonor d'una manera espectacular. Després

«La iniciativa va sorgir perquè vam preguntar-nos per què només podien anar a la muntanya o al bosc aquelles persones que no tenen cap discapacitat. La resposta va ser que tothom havia de poder gaudir d'aquests espais»

d'un silenci gairebé absolut, una bandada d'ocells va aixecar el vol i al mateix temps el vent va fer sonar les fulles».

La Raquel continua l'explicació assenyalant que, de la mateixa manera, moltes persones que no hi senten gaire bé poden gaudir al màxim de colors, formes i de la llum que en un instant pot aparèixer o desaparèixer en un indret. La idea -assevera- és «anar amb ganes d'obrir-se a l'entorn amb totes aquelles capacitats que tu pots fer servir».

COM TRIAR LES RUTES

Per arribar a materialitzar aquest concepte ha calgut una feina d'anàlisi i valoració de les possibles rutes. No ha estat una feina senzilla, en el sentit que les capacitats dels passejants i les particularitats dels terrenys són molt diverses. Tot i així, els responsables d'Accés Natura han pogut elaborar una diverses rutes amb diferents característiques.

Les rutes inclouen espais verds i blaus, tant urbans com periurbans, i serveixen per copsar la bellesa i conèixer la biodiversitat de la zona. Es pot descobrir la flora i buscar rastres i petjades de la fauna, mentre es realitzen altres activitats complementàries com, per exemple, tallers que vinculen la natura a l'art a través del dibuix, la pintura o l'estampació.

«L'art és un recurs molt atractiu -la Raquel és una apassionada de l'aquarel·la i d'altres tècniques artístiques -perquè si ens trobem, per exemple, en una sortida pel litoral i es fa una xerrada sobre fauna marina, això interessarà molt a un grup molt específic de persones, però si hi incorpores un taller de pintura d'animals marins segur que l'activitat atraurà a un grup encara més nombrós i divers».

L'adaptació de la ruta inclou l'estudi del terreny i de les seves possibles dificultats, així com el càlcul de la distància que cal recórrer i el temps que s'hi ha de dedicar. Sense oblidar la consideració de quin tipus de llenguatge han d'emprar les persones voluntàries que acompanyen les participants, ja que, per fer les sortides encara més inclusives, també s'estenen a les discapacitats intel·lectuals. «Es tracta de fer servir una llengua planera, sense frases complicades, una opció que, per altra banda, acaba beneficiant tothom», explica Raquel Uterga.

Accés Natura també va portar a terme una experiència pilot en la què es van ajuntar en un mateix grup persones amb dificultats de mobilitat i persones en risc d'exclusió social. «El que va passar va ser increïble -assegura la membre d'Animal Latitude-

Les rutes inclouen espais tant urbans com periurbans, i serveixen per copsar la bellesa i conèixer la biodiversitat de la zona. Es pot descobrir la flora i la fauna mentre es realitzen altres activitats, com tallers que vinculen la natura a l'art

perquè resulta que es van entendre la mar de bé i es van generar converses i vincles molt interessants».

Un problema que Accés Natura va haver d'afrontar és que va començar la seva activitat just abans de la pandèmia i, després dels moments més difícils, ha costat força que algunes persones, a priori interessades en les rutes, hi tornessin. Això també va afectar les persones voluntàries. Finalment, s'està aconseguint i la iniciativa afortunadament ha pogut recuperar l'embranchada inicial.

«Amb aquest projecte pretenem millorar l'accés a la natura per a tothom, perquè la natura és salut física i mental, i és necessària per a la vida de totes», argumenta Raquel Uterga. I afegeix: «per moltes persones poder anar allà on creien que no podien anar i, a més, que els expliquin detalls i anècdotes ha estat emocionant i hem arribat a sentir, en més d'una sortida, un veritable clima d'alegria col·lectiva».

ESCOLA ENTENÇA

Plantacions ciutadanes als escocells
dels arbres de la ciutat

140.000 m² de verd

L'Erica Takenouchi porta la seva filla a l'Escola Entença, que abans estava situada al recinte de l'Escola Industrial i que després va ser traslladada al polièdric espai de l'antiga presó Model. «És un entorn que ha anat millorant amb algunes intervencions artístiques i urbanístiques, però on clarament falta molt de verd.

Molts pares i mares vam pensar que caldria fer-hi alguna cosa; per això em vaig apuntar a la comissió de jardineria de l'escola», explica.

Una de les idees sorgides en aquesta comissió va ser posar plantes als escocells dels arbres situats a la vorera de davant de l'entrada a l'escola, al carrer de Provença. A moltes ciutats europees és habitual veure els escocells dels arbres convertits en jardineres, amb una varietat d'exemplars que sovint cuida el veïnat mateix. A Barcelona, aquesta fórmula encara és una excepció.

Tanmateix, el 2022 l'Ajuntament ha publicat una Guia de sembra, plantació i manteniment dels escocells, plena de consells pràctics. Igualment, ha creat un mapa de les plantacions existents. I ha establert un procediment senzill perquè aquells que ho desitgin puguin portar a terme aquesta acció, amb una limitació de tres escocells per persona.

Els escocells són de l'Ajuntament, però se cedeixen per un any renovable a aquelles persones que es comprometin a fer-ne la cura i el manteniment. De fet, tothom que s'hi vegi amb cor pot esdevenir jardiner d'aquests petits espais.

Els escocells són de l'ajuntament, però se cedeixen per un any renovable a aquelles persones que es comprometin a fer-ne la cura i el manteniment. De fet, tothom que s'hi vegi amb cor pot esdevenir jardiner d'aquests petits espais.

D'altra banda, han aparegut alguns grups amb ganes de tirar endavant aquest tipus d'iniciativa a la ciutat. També s'han fet algunes plantacions informals a barris com el Poble-sec o Sants. Un grup anomenat Eskocells ha coordinat diverses plantacions i els seus membres comparteixen coneixements i experiències. Fins i tot han elaborat un mapa dinàmic on estan localitzats els escocells que ja han estat enverdits.

«Els escocells que hem plantat davant l'Escola Entença —dos dels tres possibles— ajuden a dignificar una mica més l'espai després que l'Ajuntament ja el millorés instal·lant-hi aquest model característic de protecció de les sortides de les escoles», assenyala Takenouchi.

La plantació dels escocells es va fer en poc temps i els nens de l'escola hi van participar amb entusiasme. La primera es va portar a terme en el marc d'un taller del programa Mans al Verd, on es va explicar la tècnica i es van proporcionar la terra i les plantes.

«Al cap d'uns dies d'haver-los plantat, en molts veïns es va despertar la curiositat. Quan els vam explicar de què es tractava,

«A mesura que sigui cada cop més habitual veure els escocells plens de plantes i flors, anirà creixent el respecte i es reduirà la possibilitat d'actes vandàlics»

la veritat és que vam notar força interès i m'atreveria a dir que la major part ho van veure amb bons ulls», destaca.

No és la primera vegada que aquesta pràctica es desenvolupa al barri. Fa un temps es va intentar als voltants del parc de Joan Miró, però en aquell cas no va reeixir, un resultat que podria tenir a veure amb una tria incorrecta de les espècies o amb una falta de manteniment i de reg.

L'ÈXIT ÉS LA PERSEVERANÇA

Més enllà de la part lúdica de la plantació, la clau de l'èxit dels escocells-jardinera és la perseverança. Però aquest aspecte també es pot veure afavorit per determinades infraestructures. «En el nostre cas, per regar els escocells, cal anar a buscar l'aigua dins de l'escola i portar-la amb les regadores fins a les plantes. Per això ens agradaria tenir un punt d'aigua més a prop per facilitar aquesta feina», destaca Erica Takenouchi.

«Un patró habitual —observa— és el de les persones que ho troben fantàstic, meravellós i tots els adjectius que vulguis, però no se senten involucrades en la tasca de tenir-ne cura i, fins i tot, hem arribat a veure com s'han llençat cigarretes en l'escocell plantat i en el del costat no».

La idea d'una àrea tan delicada enmig de la gran ciutat pot fer pensar immediatament en una certa fragilitat i, especialment, en la vulnerabilitat davant de l'incivisme. Erica Takenouchi està convençuda que aquesta vulnerabilitat depèn de si el fenomen dels escocells-jardinera és molt minoritari o s'acaba expandint per la ciutat: «A mesura que sigui cada cop més habitual veure els escocells plens de plantes i flors, anirà creixent el respecte i es reduirà la possibilitat d'actes vandàlics».

El raonament que hi ha al darrere és que aquests escocells plantats seran responsabilitat d'una escola, d'una botiga o simplement dels veïns i veïnes de l'edifici que tinguin davant. D'aquesta manera, es podrà generar una petita comunitat motivada per la supervivència i el creixement de la plantació.

«La culminació lògica i ideal d'aquest procés seria que tothom ho estaria cuidant tot i, per tant, semblaria difícil que algú deixés que el seu gos hi fes les necessitats, cosa que malauradament

ara passa», argumenta l'Erica. I afegeix que «arribar al 100% de la ciutadania seria massa utòpic, però poc a poc es podria arribar a conscienciar la majoria».

Per validar la hipòtesi, d'altra banda versemblant, del respecte a partir de la multiplicació d'experiències, segurament caldrà esperar algun temps. El que sí que està avalat ara mateix per la ciència són els efectes beneficiosos de tenir vegetació als escocells, ja sigui espontània o plantada per la ciutadania.

La prohibició, per part de l'Ajuntament, del glifosat, un herbicida no selectiu i contaminant que s'usava per eliminar herbes i arbusts, ha fet que es desenvolupin un seguit de mesures, com ara deixar créixer les herbes als escocells. La vegetació ubicada a la base d'un arbre afavoreix la presència d'insectes que regulen les plagues i, d'aquesta manera, el protegeixen.

Durant la primavera de l'any 2017 es va iniciar una prova pilot d'intervenció als escocells de Barcelona. Es van dur a terme sèmbras experimentals de plantes herbàcies, que no tan sols complien una funció ornamental sinó ecològica, que després es van estendre a més de 1.300 escocells de tots els districtes.

Emplenar els escocells amb vegetació va a favor de la bellesa, del civisme i de la biodiversitat i, en aquest àmbit, pràcticament tot està per fer. Si tots els escocells de Barcelona allotgessin herbes o plantes, la ciutat tindria 140.000 metres quadrats de verd addicional. Ni més ni menys que l'equivalent de gairebé mig parc de la Ciutadella.

CAMÍ AMIC

Bicibús: la recerca d'una mobilitat més inclusiva

Pedalant cap a l'escola amb seguretat

El març del 2020, dues mestres de Vic, l'Helena Vilardell i la Marga Pou, van engrescar alguns alumnes a embarcar-se en una activitat insòlita: anar col·lectivament en bicicleta cap a l'escola a través de la ronda de Camprodon, el carrer més transitat i contaminat de la comarca d'Osona. Aquesta iniciativa ràpidament va esdevenir l'experiència de bicibús més gran d'Europa, amb més de dos-cents cinquanta infants pedalant cada divendres cap a nou escoles de la comarca.

«La iniciativa del bicibús subratlla la idea que la mobilitat, per ser sostenible, ha de ser inclusiva. Per tant, no es tracta només d'una reivindicació per als infants, que també, sinó d'una reivindicació universal»

La iniciativa va arribar el 2021 a l'àrea metropolitana i, concretament, a Barcelona. Dins la capital, va ser al districte de Sarrià on va arrelar primer, i el curs 2021-22 es va tancar amb onze iniciatives plenament actives. El nom bicibús es deu al fet que la suma d'un grup compacte d'infants i algunes persones adultes avançant junts al mateix temps és gairebé com un únic vehicle.

L'operativa del bicibús és simple. Les famílies dels infants organitzen, junt amb l'escola, un itinerari en funció de les zones on viuen les persones participants i estableixen un horari. A través d'una app específica, cada família pot saber el minut exacte en què el bicibús passarà per la seva zona a fi de poder-s'hi incorporar. En un principi, tots els recorreguts es feien els divendres, però algunes línies els han anat ampliant a altres dies de la setmana.

«El bicibús beu, en part, del pensament del psicopedagog italià Francesco Tonucci, conegut pel seu llibre *La ciutat dels infants*, que advoca per donar als nens i les nenes l'autonomia necessària per desplaçar-se per la ciutat d'una manera segura i que també enllaça amb la idea del camí escolar», explica Joan Marc Montserrat, membre de Camí Amic i impulsor del bicibús de l'Esquerra de l'Eixample.

Amb tot, Montserrat afegeix que el bicibús va una mica més enllà: «En realitat, la iniciativa fa èmfasi en la idea que la mobilitat, per ser sostenible, ha de ser inclusiva. Per tant, no es tracta només d'una reivindicació per als infants, que també, sinó d'una reivindicació universal. El potencial transformador és evident. En la mesura que aquests trams de recorregut es fan especialment segurs per a la mainada, es fan segurs per a tothom».

Barcelona disposa d'una àmplia i cada vegada més extensa xarxa de carrils bici, «però la veritat és que els carrils que passen just al costat del trànsit motoritzat no són totalment segurs per als més petits», assenyala Joan Marc Montserrat. Afirmar també que el desenvolupament del bicibús «ajuda a veure realitats com aquesta i a repensar detalls que afecten la mobilitat i que altrament passarien desapercebuts com, per exemple, la seqüència dels semàfors».

Indirectament, el bicibús reforça la idea de disposar de més superilles i eixos verds i d'un espai urbà que, en paraules de Montserrat, «faci que l'Eixample deixi de semblar una sèrie d'autopistes urbanes».

Pedalar cap a l'escola en grup també incideix en una altra transformació, probablement tan necessària com la primera, que és la d'una ciutat dominada per la velocitat cap a una *slow city*. «Està molt bé que els espais urbans es modifiquin, però també cal canviar les mentalitats, perquè la idea de circular amb una rapidesa frenètica no és malauradament exclusiva dels cotxes: molts ciclistes i usuaris del patinet també la practiquen», destaca Montserrat.

Les ciutats de llarga tradició ciclista, com Amsterdam, Copenhaguen o Berlín, han aconseguit marcar un ritme propi de moviment en els desplaçaments en bici, que contrasta fortament

amb el dels vehicles de motor. Fins i tot ha arribat a crear un paisatge sonor distintiu d'aquestes ciutats.

El que encara és menys conegut és que, durant el primer terç del segle xx, Barcelona ja tenia un model semblant de desplaçaments, que va quedar enterrat als anys seixanta amb l'ús massiu de l'automòbil per moure's per la ciutat, fet que va portar associada la passió per la velocitat en l'entorn urbà.

El bicibús és a cinc districtes i el gran repte és que arribi a tota la ciutat. Joan Marc Montserrat està convençut que «si ha estat viable en la trama central i més densa es podrà implementar arreu, ja que molts districtes disposen d'espais oberts on els cotxes no poden entrar molt més generosos que no pas els de l'Eixample».

En determinades zones, com la part alta de Sarrià, amb una elevada concentració d'escoles, la implantació hegemònica del bicibús comportaria una millora molt significativa de la fluïdesa del trànsit i, per descomptat, de la qualitat de l'aire.

CREIXEMENT SOSTINGUT

Per ara, el creixement de la iniciativa a Barcelona és sostingut, però no exponencial. On sí que està sent exponencial és en altres ciutats i pobles del país. Cada vegada hi ha més persones i comunitats educatives que veuen aquest model amb interès i que tenen ganes de promoure'l.

Naturalment, la millor manera de fer-lo avançar és generar satisfacció entre les persones que hi participen. I, segons l'impulsor del recorregut de l'Esquerra de l'Eixample, tot indica que aquest repte està guanyat: «Els infants que han anat en bicibús a l'escola en parlen i arriben a l'aula més contents i amb més energia. Ho corroboren els mestres i els altres infants, i solen encomanar aquest entusiasme». A més d'una escola s'hi ha observat que els nens que no van en bicibús no entren fins que no arriben les bicis. Esperen aquest moment com qui espera un esdeveniment.

«De moment, el bicibús ha aconseguit que un bon nombre d'infants vagin en bicicleta. Alguns tenen 6 i 7 anys i, de vegades, els acompanyen les seves àvies, que no haurien pensat a agafar mai una bici. Cal pensar que el perfil d'usuari habitual a Barcelona és un home jove», apunta.

«Els infants que han anat en bicibús a l'escola en parlen i arriben a l'aula més contents i amb més energia i solen encomanar aquest entusiasme»

El maig del 2022 tots els bicibusos de Catalunya es van trobar al parc de Joan Miró de Barcelona. Van ser-hi presents milers de persones, un fet que va demostrar que el moviment convenç i que té un gran potencial d'expansió.

Aquesta expansió, en la visió de Joan Marc Montserrat, haurà d'anar en paral·lel a la reducció dràstica de l'ús de l'automòbil a la ciutat. De fet, planteja que «l'objectiu final és que el bicibús mori com a projecte i que es transformi en una pràctica quotidiana majoritària, perquè això voldrà dir que la ciutat sencera ha esdevingut un espai de mobilitat inclusiva i segura».

INSTITUT QUATRE CANTONS

Anàlisi energètica i ambiental
d'un institut de secundària

Pedagogia de l'edifici

Pot un edifici escolar ser per si mateix una font de coneixement? Si l'edifici en qüestió és l'Institut Quatre Cantons, la resposta és afirmativa. Aquest centre de secundària situat al Poblenou, just darrere de Can Felipa, va desenvolupar durant un curs acadèmic el projecte «Estratègies per transformar el teu institut i millorar la qualitat de vida dels seus usuaris».

«El projecte va comptar amb el suport de les subvencions per al clima de l'Ajuntament de Barcelona i el seu gran valor és que, amb l'ajuda de dues empreses especialitzades en energia i confort en els edificis, va tenir l'alumnat com a gran protagonista. Els nois i noies —106 d'un total de 500— van participar de forma activa tant en el diagnòstic de l'edifici com en les accions que se'n van derivar», explica Anna Gou, professora de l'institut.

En efecte, les dues grans dimensions d'aquest projecte són la didàctica i la pràctica. «A banda de l'aprenentatge, l'alumnat tenia la motivació de poder adoptar mesures per millorar el seu entorn quotidià», assenyala.

L'Anna ja coneixia prèviament una de les dues empreses participants en el projecte, Biohabita. El seu camp d'expertesa és la salut i l'habitabilitat dels edificis i ha fet estudis per a tota mena d'immobles.

Pel que fa a la segona empresa, Societat Orgànica, la seva especialització és l'arquitectura sostenible, un àmbit que inclou les auditories energètiques. Segons Anna Gou, «aquests dos perfils

«L'alumnat va ser el gran protagonista del projecte. Els nois i noies van participar de forma activa tant en el diagnòstic de l'edifici com en les accions que se'n van derivar»

empresarials anaven molt bé per als nostres objectius, perquè eren totalment complementaris».

Pel que fa al tercer actor, l'alumnat, va tenir ocasió de treballar des de la primera fase del projecte, que va consistir en el diagnòstic de l'edifici. Es va fer una anàlisi que va incloure diversos aspectes que no van ser triats a l'atzar, sinó que corresponien a algunes percepcions en què totes les persones usuàries del centre coincidien des de feia temps. «Tot i ser un edifici relativament nou —del 2010—, la veritat és que sempre havíem notat massa calor a l'estiu i massa fred a l'hivern», explica la professora Gou.

Per tant, una de les primeres qüestions que es van abordar va ser la identificació dels ponts tèrmics (punts on es trenca l'aïllament de l'edifici), que, a banda d'accentuar el fred o la calor segons l'estació de l'any i produir humitats, tenen impacte en la demanda energètica.

Per fer-ho, es van escollir una sèrie d'aules i es van utilitzar aparells d'infrarojos i sensors, cosa que va permetre mesurar la temperatura i la humitat. «Si bé l'informe tècnic va ser redactat pels experts, l'ús dels aparells i la presa de les mesures va anar a càrrec de l'alumnat», subratlla Anna Gou.

En la fase de diagnòstic també es van analitzar altres aspectes, com els consums d'electricitat i de gas, l'ús de la il·luminació, la quantitat de CO₂ a les aules, els nivells de so, i la presència d'ones electromagnètiques, d'argó i d'altres elements químics nocius en l'ambient.

«Tot plegat va posar en relleu que, malgrat disposar d'un sistema de calefacció, hi havia moltes aules que a l'hivern estaven per sota de la temperatura mínima de confort; així mateix, es van detectar punts excessivament il·luminats i altres amb una il·luminació deficient», resumeix la professora Gou.

Igualment, es va trobar que en algunes zones es generaven uns camps electromagnètics importants i que, de vegades, hi havia una concentració notable de CO₂ a les aules. Pel que fa l'argó i als elements químics, els nivells no eren preocupants.

La diagnosi es va fer en un temps relativament ràpid: durant el primer trimestre de curs. L'explicació és que, si bé l'alumnat va començar a treballar al setembre, les empreses participants en el

projecte havien fet una feina prèvia de preparació que va facilitar la feina posterior. «Els estudiants van aplicar els seus coneixements tècnics construint ells mateixos uns sensors de CO₂, de temperatura i d'humiditat amb la plataforma de codi obert Arduino».

Les accions empreses en la segona fase van ser coherents amb els resultats obtinguts en la primera. Es van determinar uns protocols de ventilació segons les estacions de l'any, es van corregir els defectes de la il·luminació i es van substituir fluorescents per leds.

Segons Anna Gou, «totes aquestes accions van tenir repercussions, ja que, d'entrada, es va avisar al Consorci d'Educació que la calefacció no anava prou bé (el sistema era gestionat per una empresa externa) i es van fer els retocs perquè funcionés una mica millor». «En canvi —continua—, qüestions com la humitat i l'eficiència de la il·luminació han millorat molt clarament».

PARTICIPACIÓ ACTIVA

Respecte a la participació activa de l'alumnat, Anna Gou fa un balanç general força positiu: «Crec que la majoria ha entès la importància de l'energia i de tots els altres aspectes que s'han estudiat i els ha pogut relacionar sense problemes amb el confort, la contaminació o el canvi climàtic».

Tota aquesta anàlisi i acció es van portar a terme d'una manera molt intensa durant el curs 2018-19. La pregunta és fins a quin punt això pot ser oblidat. Moltes persones es consciencien momentàniament sobre el reciclatge o el malbaratament alimentari durant una campanya publicitària sobre aquests temes i després ja no hi pensen gaire. Podria passar el mateix a l'Institut Quatre Cantons? La professora Gou diu que no, «perquè el projecte ha marcat unes línies de treball que tenen continuïtat i, sobretot, ha ajudat a fixar uns hàbits que, de vegades, fins i tot l'alumnat ha traslladat a casa seva».

Efectivament, l'institut continua desenvolupant diverses línies de treball que consoliden els ensenyaments del projecte perquè tracten aspectes molt pràctics de l'energia com, per exemple, l'anàlisi i la comprensió de la factura de la llum o, fins i tot, aspectes curiosos, com quina és la relació entre els pantalons texans i el clima. També participa en el programa Escoles + Sostenibles, fet que li permet col·laborar amb altres centres i obtenir recursos pedagògics.

El projecte s'ha difós a escala del barri i a les xarxes socials i va ser exposat públicament a la fira BioCultura 2019. A més, ha quedat recollit en un document que permet conèixer al detall qui s'hi ha implicat, quines accions s'han dut a terme i les millores aconseguides.

L'institut continua desenvolupant diverses línies de treball que consoliden els ensenyaments del projecte perquè tracten aspectes molt pràctics de l'energia com, per exemple, l'anàlisi i la comprensió de la factura de la llum

Però un dels aspectes més interessants del document és que indica que «el projecte s'ha dissenyat per poder-se replicar a altres comunitats educatives o instituts, interessats en aquesta metodologia de treball», un punt amb el qual Anna Gou està totalment d'acord.

FUNDACIÓ IRES

Servei d'acompanyament socioeducatiu
per a adolescents i joves

L'art d'escoltar i de crear autoestima

«Hi ha una frase que, de tant repetir-se, alguns se l'han cregut i que diu que els adolescents no volen saber res dels adults. Només és una veritat a mitges. D'una banda, l'adolescent vol construir la seva pròpia personalitat, reafirmar-se i ser un mateix. Però, de l'altra, necessita que algú li doni pautes per a encarrilar la seva vida». Així ho explica Carles Nieto, coordinador de projectes de la Fundació IRES i responsable de Click, un servei d'acompanyament per a joves de 14 a 21 anys que la fundació ofereix al districte de Sant Martí.

El nom Click recull molt bé l'essència de la iniciativa: «Clic és el so de les peces quan encaixen i això és el que volem, que els joves, que senten que no encaixen, acabin trobant sentit a allò que fan i puguin canalitzar la seva energia cap a un projecte amb el qual se sentin identificats. O, dit d'una altra manera, que facin clic amb una societat que molts perceben com a hostil, per raons personals, familiars o d'entorn social».

Aquest servei es va plantejar quan la Fundació IRES, molt arrelada al teixit del districte, es va adonar que, més enllà de l'educació formal, no es prestava gaire atenció a les preocupacions de les persones més joves i, sobretot, a les seves preocupacions de fons.

«L'eix principal de Click és l'acompanyament emocional», subratlla Nieto. D'aquí es deriva una forma de procedir que consisteix que la persona que guia l'adolescent o jove es posi al seu costat i mai per damunt. Quan la gent jove contacta amb el servei se li deixa clar en la primera entrevista que podrà triar en tot moment si vol continuar o deixar-ho i també que podrà traçar el seu propi pla de treball i comprometre-s'hi amb la intensitat que consideri, en qualsevol moment. Cada persona té assignada un educador o educadora per fer el seguiment del pla de treball.

Un exemple d'aquest enfocament seria el d'una persona jove que es vol treure el carnet de conduir i no sap per on començar. Des del servei se li facilitarà aquest procés amb tota la informació que calgui, però serà ell o ella qui haurà de prendre les decisions per assolir l'objectiu. Això sí, l'educador o educadora l'ajudarà a veure si els passos que està fent són correctes o no.

«El pla de treball pot estar dedicat a un ventall enorme d'objectius. Poden ser molt concrets, com els relacionats amb els estudis o les feines, o més genèrics, com els de caire vital. Sigui com sigui, el més important és que cada persona decideix què vol que li passi», assenyala el responsable de Click.

Les facilitats i la llibertat es donen a la persona jove en relació amb el grau de compromís que adopta amb el seu pla de treball. El pla respon a un mètode molt rigorós. Alguns factors clau que els educadors i educadores fan servir són la capacitat d'escoltar i d'aconsejar: la paciència, la perseverança, i el suggeriment en lloc de la imposició.

També s'utilitza una tècnica d'avaluació contínua sobre el progrés de cada cas. «Cal tenir present —apunta Carles Nieto— que en la població amb què nosaltres treballem hi ha moltes

«Clic és el so de les peces quan encaixen. Volem que els joves facin clic amb una societat que molts perceben com a hostil, per raons personals, familiars o d'entorn social»

situacions de vulnerabilitat econòmica i social, i això sovint complica les coses».

Però, precisament, com diu el lema de Click, «darrere de cada situació de vulnerabilitat hi ha una nova oportunitat». I, de fet, la majoria acaba aprofitant-la. La iniciativa pot mostrar una autèntica galeria de casos d'èxit. Es podria esmentar, per exemple, el d'un jove que a l'ESO estava deprimit i només aprovava la meitat de les assignatures fins que va descobrir que li agradaven els cotxes. A partir d'aquí, la seva autoestima no va parar de pujar i ara està estudiant mecànica.

O també hi ha el cas d'un jove molt intel·ligent que va venir d'Hondures —fugint d'una situació de perill per a la seva vida— i a qui li va costar enormement adaptar-se a l'entorn, de manera que no podia treure's els estudis de batxillerat. Amb paciència, l'educador va aconseguir que verbalitzés que allò que el motivava de veritat era la informàtica. «I amb aquest clic va deixar el batxillerat, es va matricular en un cicle formatiu de grau mitjà on treu unes notes espectaculars, i aviat començarà a fer pràctiques en una empresa», ressalta Nieto.

També és remarcable el cas d'una noia molt brillant que volia ser metge, però no tenia recursos i això li provocava atacs d'ansietat, perquè realment era el que més desitjava a la vida. «A banda del suport de l'educador, va poder rebre una beca gràcies a un conveni que la Fundació IRES té amb algunes empreses del 22@ i, finalment, ara estudia a la facultat de medicina», explica Carles Nieto.

L'ATRACCIÓ DELS YOUTUBERS

La Fundació IRES disposa d'un local propi on la gent jove que està involucrada amb Click pot anar per parlar i fer activitats. La fundació també visita els instituts, on explica les possibilitats de Click, estableix contacte amb joves i organitza activitats de tota mena. Una de les més populars és un taller per a youtubers en el qual col·labora un conegut periodista, en Roc Massaguer.

«Un fet que hem descobert durant la pandèmia és que la bretxa digital és més important del que sembla. Quan es van oferir classes en remot des dels instituts, molta gent jove no les podia seguir perquè no tenia ordinador o bé només n'hi havia un per a quatre germans», indica Carles Nieto.

La bretxa digital a vegades se suma a una situació de moltes persones joves que, per falta de recursos econòmics i d'amistats, porta a l'aïllament. «Sabem de nois i noies —explica Nieto— que els divendres, quan acaben les classes, van directes a casa i no tornen a sortir fins dilluns al matí».

El responsable de Click posa damunt la taula un tema de reflexió: «La societat es queixa moltes vegades que els joves prenen els carrers i fan botellons, però sembla molt més greu que un nombre indeterminat de joves es tanqui a la seva habitació. És, per dir-ho així, un problema invisible».

Des de la seva experiència, Nieto reclama escoltar atentament la gent jove i, sobretot, no banalitzar allò que senten i que manifesten. «És típic que, quan un jove va al pare o la mare o a una altra persona gran per explicar-li un desengany amorós o una baralla, l'adult se'l tregui de sobre dient-li que això és una tonteria o que ja li passarà. Cal tenir en compte que allò per al jove és el més important en aquell moment. A través del projecte Click intentem validar aquestes emocions i donar a cada persona la confiança suficient que li permeti saber quin és el seu lloc en el món».

«Cal escoltar els joves i, sobretot, no banalitzar allò que senten i que manifesten. A través de click intentem validar aquestes emocions i donar a cada persona la confiança que li permeti saber quin és el seu lloc en el món»

HOTEL RADISSON BLU 1882

Banc d'hores per a veïns i veïnes del barri

Temps de resoldre petits grans problemes

A Barcelona, tres de cada deu persones de més de 75 anys viuen soles. La solitud, en combinació amb l'edat, comporta diverses conseqüències, però potser una de les que passa més desapercebuda és la dificultat de fer front a petits reptes com reparacions, configuracions d'aparells electrònics o canvis de bombetes i d'aixetes.

Una característica del banc d'hores de l'hotel és que només cobreix l'entorn urbà més proper. Aquesta opció és lògica perquè, si el temps és un element clau del servei, no tindria sentit que es consumís en desplaçaments més llargs

Es podria pensar que la senzillesa d'aquests tipus d'intervencions domèstiques fa que es resolguin ràpidament. Malauradament, les persones professionals d'aquest àmbit solen posar pegues a l'hora de desplaçar-se a les llars, precisament perquè es tracta de feines massa petites que no els surten a compte. Per això, de vegades, aquests problemes aparentment insignificants acaben convertint-se en autèntics maldecaps.

L'Hotel Radisson Blu 1882, situat a 400 metres de la Sagrada Família, ha creat un banc d'hores a través del qual el seu departament de manteniment, dirigit per David Playà, disposa d'un temps per dedicar a resoldre justament aquests petits problemes.

«Sempre hem cregut que hàviem d'aportar alguna cosa al barri que ens acull i aquesta ens va semblar una manera encertada de fer-ho, perquè, en definitiva, ho devem tot a l'entorn local», subratlla la directora de l'hotel, Anna Castán.

La cadena Radisson va rebre molt bé aquesta idea quan l'Anna la va plantejar, perquè «tot el que és afavorir els entorns on se situen els hotels entra dintre de la seva filosofia», explica.

Paradoxalment, un obstacle per tirar endavant el banc d'hores va ser com guanyar-se la confiança de les persones destinatàries/beneficiàries d'aquests serveis. Segons la directora de l'hotel, «molta gent se'n malfia i fa bé, perquè tothom coneix casos d'abusos a persones grans que viuen soles».

Aquest obstacle s'ha superat amb un mètode de funcionament simple i efectiu. Des de l'hotel s'ha contactat amb una sèrie de professionals del barri per fer de «filtre» i conèixer qui podria utilitzar potencialment aquests serveis. Aquests professionals pertanyen a farmàcies, associacions de veïns i veïnes i, en general, tota la xarxa local del tercer sector. «Això ens permet saber on són les necessitats», precisa Castán.

Després que alguna d'aquestes organitzacions hagin comunicat a l'hotel una necessitat concreta, la seva directora es posa en contacte amb la persona que requereix un servei per acordar el dia i l'hora en què s'efectuarà la visita de la persona tècnica de manteniment.

Un cop feta la intervenció o reparació, des de l'hotel es torna a contactar amb la persona per saber si tot ha anat bé i si s'ha pogut resoldre la qüestió. I així es tanca el cercle.

Les anècdotes viscudes són molt diverses. Anna Castán afirma que la gent sol ser molt agraïda i recorda un cas en particular d'una senyora que portava més d'un any sense haver aconseguit que ningú, ni familiars ni veïns, li canviés un fluorescent. «Va ser molt emotiu perquè, després que el nostre tècnic ho fes, es va posar a plorar i ens ho va agrair de tot cor. Per a ella era un gran fita». I afegeix: «Algunes intervencions comporten accions com enfilar-se a una escala i, a determinades edats, aquests riscos ja no es poden assumir».

En l'altre extrem, una vegada va arribar una demanda d'intervenció d'una persona que volia que se li pintés tot el pis. «Evidentment, això no entra dintre dels nostres objectius —afirma Castán—, perquè ja ho pot fer qualsevol empresa de pintura. Ens considerem solucionadors de problemes molt específics, no substituïts d'altres professionals. Podem acompanyar a buscar alguna peça de recanvi, però nosaltres no posem materials ni ens embranquem en feines llargues o complicades».

Va haver-hi un cas una mica sorprenent en el qual una senyora va explicar que tenia un problema a la cuina de gas. Primer va contactar amb uns professionals que li van recomanar canviar tota

«Sempre hem cregut que havíem d'aportar alguna cosa al barri que ens acull i el banc d'hores ens va semblar una manera encertada de fer-ho, perquè, en definitiva, ho devem tot a l'àmbit local»

la cuina. «Quan el nostre tècnic ho va veure —explica la directora de l'hotel—, es va trobar que un dels fogons tenia només una petita obstrucció que era facilíssima de reparar i així es va fer».

LA CLAU DEL SERVEI

Una altra característica del banc d'hores de l'hotel és que només cobreix l'entorn urbà més proper. Aquesta opció és lògica, perquè, si el temps és un element clau del servei, no tindria sentit que es consumís en desplaçaments més llargs.

Una altra qüestió diferent és la possibilitat que el banc d'hores deixés de ser una excepció i s'estengués a altres hotels de la ciutat. «Està clar que, si es fes a molts més barris, es convertiria en una iniciativa molt potent i es podria cobrir tot el territori. A més, tots els hotels tenen equips de manteniment, de manera que la infraestructura potencialment ja hi és». De moment, el tema s'ha plantejat al gremi d'hotelers.

Anna Castán ha valorat els avantatges que el banc d'hores comportaria per al sector, però, d'altra banda, també pensa que hi ha una part bona en el fet que la iniciativa encara no s'hagi estès: «Com que està poc formalitzada, això fa que sigui més àgil i eficient. Per això no hem volgut mai que el que fem fos gaire protocol·litzat i hem optat per un mètode fàcil d'implementar».

La directora de l'hotel ha explicat el model de banc d'hores a l'Associació d'Hotelers d'Espanya, però, insisteix, seguint la reflexió anterior, que «si es vol portar a terme a nivell de tota la cadena, s'haurien de fer convenis i acords i publicitat, mentre que ara mateix funciona perfectament amb el boca-orella».

La iniciativa de l'hotel comença a ser coneguda pel barri i això li ha permès fer, excepcionalment, alguna intervenció de tipus més comunitari. És el cas de la seva contribució al concurs de pintura professional i amateur de l'Associació de Veïns i Veïnes del passeig de Sant Joan, que es va fer al final del juny del 2022 i on el personal tècnic de l'hotel va treballar en la infraestructura d'exhibició dels quadres.

«Els nostres clients venen de lluny per veure una ciutat i la seva cultura i nosaltres no podem fer res més que no sigui millorar-la», conclou Anna Castán.

AULA AMBIENTAL

Xarxa de compostatge urbà

Matèria orgànica al costat de Gaudí

A pocs metres de la façana antiga de la basílica de la Sagrada Família fa temps que s'hi porta a terme una activitat comunitària de compostatge. Els tres contenidors on es fa compost potser passen desapercebuts entre la vegetació, però no és el cas del punt verd situat just al costat, on té la seva seu l'Aula Ambiental Sagrada Família.

Des d'aquest equipament ambiental del districte de l'Eixample es treballa en un ampli ventall de serveis educatius orientats a promoure una transformació de la ciutat cap a usos més sostenibles. L'Aula, gestionada per Espai Ambiental Cooperativa, també s'ocupa del projecte de compostatge comunitari, que té alguns punts a diversos indrets del districte, a banda de l'esmentat a l'inici.

«La proximitat a la basílica de Gaudí és, en si, tot un missatge que, en essència, ens diu que compostar és una activitat totalment compatible amb l'espai urbà i que es pot fer a qualsevol lloc de la ciutat», afirma Alba Gorlat, ambientòloga i educadora de l'Aula Ambiental.

«El fet de saber que les restes orgàniques es poden utilitzar per fer compostatge i que, un cop processat, aquest pot ser utilitzat per abonar el sòl dels parcs i jardins de Barcelona ja és un bon motiu per contribuir a reciclar la matèria orgànica. I no menys important és que, així, aquestes restes no van a parar als abocadors i s'evita que la matèria orgànica emeti el lixiviat, que és un líquid altament contaminant que malmet el sòl i l'aigua dels rius i dels aqüífers», explica Rosa Rubí, veïna del barri i usuària del punt de compostatge de la Sagrada Família.

Ja sigui des d'un nivell de consciència elevat, com el de la Rosa, o des de la simple curiositat, en els darrers anys les persones que gestionen l'Aula han notat un interès creixent per fer compost. «Aquí donem servei a molts veïns i veïnes que, primer, ens venen a preguntar sobre aquesta activitat per conèixer-la i, finalment, es converteixen en usuaris i ens acaben portant la matèria orgànica que generen a casa», explica Gorlat. I afegeix: «Intentem que no tot es limiti a aquesta relació, sinó que hi hagi activitats complementàries, com, per exemple, que aquests veïns i veïnes vegin directament la gestió i el que representa airejar els dipòsits o garbellar, per exemple».

Des de l'Aula veuen l'existència de tres categories de persones pel que fa a la seva relació o consciència respecte al compost. La primera seria la de la gent que desconeix completament el tema. La segona comprèn les persones que saben què és, però tenen idees equivocades sobre el que suposa. I la tercera inclou les que fan compost o bé els agradaria fer-ne.

«Saber que les restes orgàniques es poden utilitzar per fer compostatge i que, un cop processat, aquest pot ser utilitzat per abonar el sòl dels parcs i jardins de Barcelona ja és un bon motiu per contribuir a reciclar la matèria orgànica»

«Com totes les categoritzacions, són una mica esquemàtiques; tot i així, és una aproximació que es correspon bastant a la realitat», indica l'educadora de l'Aula Sagrada Família. Un dels «mites» més difosos sobre el compost és que és una activitat bruta. «Aquest mite —subratlla— és bastant fàcil de desmuntar: simplement es tracta d'una activitat natural que duen a terme bacteris i altres microorganismes, com insectes i cucs. És possible que a algunes persones aquests animals no els siguin simpàtics, però el fet és que tot això passa dins els dipòsits i la gent que en té sap perfectament que no hi ha ni brutícia, ni olors, ni plagues». En qualsevol cas, remarca el fet que «l'observació atenta dels compostadors i dels seus processos té una funció didàctica tremenda».

En opinió de la Rosa Rubí, de problemes sempre n'hi pot haver, tot i que en cap cas es tracta de qüestions insolubles sinó fàcilment abordables, i en dona un exemple: «És veritat que a l'estiu, amb la calor, si la matèria orgànica no es gestiona correctament, pot desprendre olors molestes que atrauen alguns animalons indesitjables. Però, si es guarda en una bossa ben tancada i es baixa cada dia, no ha de comportar cap problema».

Des de l'Aula Ambiental s'ha detectat que algunes persones han fet servir instal·lacions de compost per llençar-hi rebuig. Però no és menys cert que, d'altra banda, el coneixement avança. «Abans, molts dels que estaven interessats en el compostatge pensaven només a tenir terra bona per a les plantes, mentre que ara cada vegada hi ha un interès més gran en el cicle de la matèria orgànica», destaca Alba Gorlat.

«Crec que valdria la pena endegar una campanya de publicitat similar a la que va fer l'Agència de Residus amb l'espot publicitari "Envàs, on vas?". Molts de nosaltres encara la recordem». «Un anunci amb missatge, si es desenvolupa amb un format atractiu i dinàmic, pot tenir un impacte positiu en la divulgació del compostatge», afegeix la Rosa.

ENVERDINT LA CIUTAT

L'interès pel compostatge està relacionat amb l'educació ambiental i també amb la tendència a enverdir cada vegada més els terrats i les cobertes dels edificis. Potser algunes persones es queden amb la part útil o estètica d'aquesta tendència i, en canvi, a d'altres persones les estimula a reflexionar sobre el sentit del reciclatge i les seves implicacions. «Per això en les activitats per a infants que fem aquí, a l'Aula, considerem que cal dir des del primer dia que a la natura el concepte de residu no existeix i

«En les activitats per a infants que fem a l'aula cal dir des del primer dia que a la natura el concepte de residu no existeix i que les fulles seques que trepitgem al bosc són matèria primera valuosa per fer compost»

que les fulles seques que trepitgem al bosc són matèria primera valuosa per fer compost i contribueixen que els arbres continuïn existint», comenta l'educadora.

En opinió d'Alba Gorlat, en el futur veurem un ventall de models de gestió del compost a la ciutat. Ara mateix, hi ha compostatge en horts que són de titularitat i gestió tant municipal com de la comunitat de persones usuàries. Una altra tipologia és la que gestiona Espai Ambiental Cooperativa, que té com a missió donar servei als veïns i veïnes del barri. «El que està clar és que sorgiran iniciatives més diverses o més maneres de tractar la matèria orgànica, perquè la voluntat d'anar cada cop més en aquesta direcció hi és».

L'ús dels dipòsits de compost del barri és creixent, però no massiu. Ara mateix, els dipòsits de Sagrada Família donen servei a unes cent famílies. Què passaria si tinguessin un èxit desbordant i, de sobte, milers de veïns i veïnes volguessin fer-ne ús? Segons Alba Gorlat, això demanaria una actuació en dues línies: la primera seria fer un pla d'espais per multiplicar les instal·lacions i respondre a la demanda d'un lloc amb alta densitat de població; la segona, la més difícil, al seu entendre, és que «caldria fer una feina d'educació i de conscienciació enorme».

Rosa Rubí està convençuda que, si aquest èxit s'estengués a tota la ciutat, el benefici seria doble: «D'una banda, ajudaria a reduir el volum ingent de matèria orgànica que es genera diàriament a les llars de Barcelona. Així s'evitaria que aquesta fos incinerada o dipositada en abocadors. I, de l'altra, el compost generat podria abastir totes les zones verdes de la ciutat. Tenint en compte que Barcelona està apostant per una ciutat més verda i que el canvi climàtic ja és, malauradament, una realitat ben palesa, és hora que ens ho plantejem molt seriosament».

Ildefons Cerdà, el creador de l'Eixample, va dir que calia urbanitzar el camp i ruralitzar la ciutat. «No li faltava raó; de fet, ara ja estem construint un model de ciutat que respon, en bona part, a aquest propòsit». I el límit del model quin seria? «No n'hi ha; és el que siguem capaces d'imaginar», respon Alba Gorlat.

SOM LA CLAU

Acció pel clima a les comunitats educatives

Canvi de valors per a un futur sense por

Chiara Monterotti és la fundadora i coordinadora de Som la Clau, una associació que va néixer el 2018 al Poble-sec per promoure la transició ecosocial i per millorar la resiliència de la ciutat davant l'emergència climàtica. De fet, Som la Clau és una iniciativa de continuïtat perquè l'activitat de la Chiara, junt amb el seu marit, en aquest àmbit es remunta a alguns anys enrere. «Ens considerem un node territorial de la xarxa d'economia social i solidària aquí, al Poble-sec, un barri del qual em vaig enamorar quan hi vaig venir a viure el 2004».

La Chiara és arquitecta i doctora en arquitectura sostenible i està convençuda del poder del coneixement i de l'educació per transformar el món. «Sovint se'ns parla d'una transició on predominen les qüestions materials i tecnològiques, però la primera transició que s'ha de fer és la dels valors».

Aquesta és la raó per la qual Som la Clau ha posat, des del seu inici, tant d'èmfasi en l'ensenyament. L'acció pel clima a les comunitats educatives és una de les línies de treball de l'associació, juntament amb l'edificació sostenible, el consum responsable, l'agroecologia, l'aprofitament alimentari, la cuina sostenible i l'autoproducció, entre altres.

Tots aquests continguts s'integren en la tasca educativa, que es concreta en unes acurades explicacions a les aules de diverses escoles locals, acompanyades d'una sèrie de visites que pretenen provocar la reflexió. «Al final —sosté la Chiara—, tot es basa en les persones i en la manera que trien per viure. D'aquí el nom de l'associació, perquè és absolutament cert que nosaltres som la clau».

A l'Escola Tres Pins, situada a Montjuïc, Som la Clau ha desenvolupat un projecte d'acció pel clima. Un primer vessant ha estat dedicar una sèrie de xerrades al llarg del curs escolar perquè l'alumnat pugui entendre bé quin és el context actual d'emergència climàtica, tant pel que fa a les causes que hi ha al darrere com a les solucions. «Però, sobretot, les solucions locals —subratlla Chiara Monterotti—, i per això les xerrades s'han complementat amb visites a entitats del barri que oferien experiències reals d'activitats a favor del planeta, com un mercat d'intercanvi o un taller on es practica l'economia circular».

Aquestes visites han suscitat força entusiasme entre la mainada, que hi ha participat activament. «I el més important és que no s'ha quedat en un simple contacte, ja que el projecte va culminar amb la preparació d'una exposició de recopilació i presentació de les entitats visitades oberta al públic, on els infants van ser capaços d'explicar a les persones que la venien a veure quina era la contribució de cada entitat a la sostenibilitat i a la resiliència climàtica», remarca la Chiara.

«Sovint se'ns parla d'una transició on predominen les qüestions materials i tecnològiques, però la primera transició que s'ha de fer és la dels valors»

«Els nois i les noies han de saber que hi ha futur. Podem destruir el planeta? Potser sí. Però tenim les mateixes possibilitats de trobar una nova manera de viure»

En relació amb les xerrades, la dificultat més gran ha estat trobar el to adequat per a un alumnat d'entre 10 i 11 anys. «El llenguatge massa simple te'l rebutgen perquè els fa sentir petits i ja aspiren a ser grans. Però, d'altra banda, els falten referents i, per tant, tot s'ha d'explicar molt bé», explica la coordinadora de Som la Clau.

Per arrodonir la tasca educativa cal alguna cosa més que paraules i per això Chiara Monterotti ha fet servir diverses tècniques: l'ús d'imatges molt significatives, referències a la vida quotidiana que tothom pot comprendre o objectes aparentment banals, com ara sabó fet a casa amb oli o una cinta per al cabell feta amb un mitjó usat, però que són una lliçó completa de reaprofitament dels recursos.

«Parlant d'energia a l'aula, un dia els va cridar poderosament l'atenció un avió de fusta amb una placa fotovoltaica que feia girar les hèlixs. Pot semblar que no és gran cosa, però els va entrar pels ulls. No podem desaproveitar el poder pedagògic que té allò que es pot visualitzar i que genera un interès immediat. A partir d'aquí, hem d'estirar els fils que ens portin al missatge que volem donar», argumenta.

CONNECTAR AMB LA VIDA

Amb la seva llarga experiència, la Chiara ha observat que els temes que més copsen l'interès dels infants són aquells que connecten amb aspectes de les seves vides. «Això passa amb el malbaratament alimentari. En canvi un tema com la contaminació, tot i que en són conscients, el veuen llunyà, com en una esfera més abstracta».

No hi ha dubte que els infants que han estat en les xerrades i han participat en les activitats arriben a fer-se una idea bastant completa dels principals factors que intervenen en el canvi climàtic i fins i tot de les interrelacions que s'estableixen entre aquests factors.

«L'èxit és que tot plegat no es quedi en un discurs acadèmic o cultural; volem que això serveixi per aportar resiliència al barri i la millor manera de fer-ho és que les noves generacions vegin la crisi com una oportunitat».

En l'escenari global i, especialment, en el mediàtic apareix més que mai la por. Fins a quin punt pot anar això en contra de tot aquest esforç educatiu? «Els nois i les noies han de saber en tot moment que hi ha futur. D'acord que les Nacions Unides han dit que aquesta dècada fins al 2030 serà crucial per al destí de la humanitat. Podem destruir el planeta? Potser sí. Però tenim les mateixes possibilitats de canviar els valors i trobar una nova manera de viure. Això és el que hem de tenir ben present si volem que la humanitat maduri», raona Chiara Monterotti.

«La por és, juntament amb la ignorància, l'enemic d'aquesta transició ecosocial que volem promoure, perquè serveix per manipular les emocions i per fer coses tals com, per exemple, contraposar falsament l'acció climàtica als drets humans. És cert que es pot produir una deriva totalitària i la nostra obligació és combatre-la educant sense parar», sentència.

FUNDACIÓ BANC DE RECURSOS

Projecte de redistribució
de recursos materials i economia circular

Donar i reutilitzar, un *win-win* assegurat

«Som una entitat que va néixer fa més de vint-i-cinc anys impulsada per Jesús Lanao, membre de la Companyia de Jesús, que n'és l'actual president, i per Àlex Tamames, llavors educador a un centre educatiu de Justícia Juvenil de la Generalitat i que ara és el secretari del patronat de la Fundació Banc de Recursos. Tots dos es van adonar que a Catalunya hi havia excedents de materials d'empreses i organitzacions que podien ser perfectament aprofitats en indrets tan diversos com Bolívia o el Txad, per les informacions que arribaven de les missions». Així resumeix l'origen de la fundació Banc de Recursos la seva directora Rosaura Serentill.

En aquest quart de segle s'han fet arribar 172 contenidors a 28 països de l'Amèrica del Sud, l'Amèrica Central i el Carib, l'Àfrica i també l'Europa de l'est, amb material que ha servit de suport a projectes de cooperació en l'àmbit sanitari i educatiu. «El primer contenidor va ser de maquinària agrícola. Venia de Lleida i va anar a parar a Bolívia —explica la directora— i així es van iniciar els enviaments, sempre amb tota la garantia de traçabilitat i de control, gràcies a la interlocució entre les contraparts i les autoritats locals».

La bona organització ha estat la clau del funcionament d'aquest sistema, ja que tot el que s'ha enviat aquests anys ha respost de forma precisa a una necessitat identificada en el país de destinació. «De fet, quan va començar el Banc de Recursos, no es parlava d'economia circular, però estava clar que no ens feia falta la denominació per posar en pràctica tot allò que representa aquest concepte», subratlla Rosaura Serentill.

La qüestió dels conceptes és rellevant. La directora de la fundació pensa que cal aprofundir en el sentit que solem atribuir a la donació i la reutilització. «La donació no és una solució per se, ja que posiciona un actor com el que fa el favor i l'altre com el que el rep i es veu amb el prisma de l'assistencialisme. Ens cal molta pedagogia per desestigmatitzar i dignificar la reutilització en aquest context i ens hi pot ajudar molt veure-la com un servei», explica.

També creu que cal veure la donació de material en estoc perquè sigui reutilitzat com una acció positiva per a totes les persones implicades. «Una empresa o organització es desprèn d'allò que li fa nosa i, a través d'aquesta acció, algú rep un material de gran valor que serà reutilitzat. Es pot afirmar, per tant, que els receptors també solucionen un problema als donants. Estem parlant, doncs, d'un *win-win* claríssim on tothom se situa en un mateix pla. Tot aquest procés té una dimensió pedagògica molt important», destaca.

En el seu esquema d'enviaments internacionals la fundació Banc de Recursos ha treballat amb ONG implementades en els territoris per fer més efectiva la seva acció.

En un moment determinat es va creure convenient per part de la fundació —que és la que assumia els costos de l'enviament per transport marítim— que les ONG també es fessin càrrec dels costos dels tràmits locals per fer arribar el material a la seva destinació.

«Era una manera de donar valor al treball de tots plegats, fent partícips de la despesa a la contrapart local que ens ajudava en la distribució final. Es pot veure també com un tema d'equilibri econòmic entre les dues parts, perquè sempre hem tingut clar que la solidaritat es fa amb el cor, però també amb el cap».

Els contenidors han anat plens d'una àmplia varietat de materials lligats, d'una manera o altra, a facilitar el progrés i el benestar de la societat: equips informàtics, material mèdic-quirúrgic, maquinària agrícola, material escolar, màquines per a tallers de fusteria i electricitat i màquines de cosir domèstiques i industrials.

«Una empresa o organització es desprèn d'allò que li fa nosa i, a través d'aquesta acció, algú rep un material de gran valor que serà reutilitzat. Es pot afirmar, per tant, que els receptors també solucionen un problema als donants i, així, tothom se situa en un mateix pla»

El criteri per seleccionar el que acabarà viatjant sempre ha estat que les màquines i els estris estiguin en bon estat i puguin funcionar, un requisit que la fundació comprova que es compleixi fil per randa.

La crisi del 2008 va marcar un punt d'inflexió en l'activitat de la fundació. Davant la creixent necessitat de recursos, com a conseqüència de la situació econòmica que es vivia, es va produir un canvi radical: si fins al moment la fundació enviava el 80 % fora de l'Estat i el 20 % restant es quedava aquí, els percentatges es van invertir.

PONT SOLIDARI I ALIMENTARI

En el nou context es va decidir crear dos instruments que ara són serveis: primer, el Pont Solidari i, després, el Pont Alimentari. Mentre que el Pont Solidari se centra a aprofitar el material excedent que donen les empreses per lliurar-lo a entitats socials i benèfiques, el Pont Alimentari es dedica exclusivament a minimitzar el malbaratament en aquest àmbit. El Pont Alimentari s'ha creat en col·laboració amb Rezero - Fundació per a la Prevenció de Residus i el Consum Responsable.

Rosaura Serentill els descriu com «dos ponts entre empreses i entitats socials per fomentar la col·laboració, la solidaritat i la innovació sostenible, i que serveixen per anar fent xarxa entre agents de canvi cap a un sistema de vida més sostenible i amb menys impacte ambiental».

Les xifres ho avalen. Entre el 2015 i el 2020 el Banc de Recursos va aconseguir reutilitzar més de 8.000 tones de material i aprofitar 1.200 tones d'aliments, que altrament s'haguessin malmès. En el darrer any, un total de 136 entitats socials van beneficiar-se del Pont Solidari, i 57, del Pont Alimentari. En aquest mateix període tota aquesta activitat va estalviar l'emissió a l'atmosfera de 7.800 tones de CO₂ equivalent.

«Tot i que després l'economia va millorar, aquesta situació es va estabilitzar i, per tant, hem seguit centrant-nos en el nostre país sense deixar la part internacional», apunta la directora de la Fundació. La irrupció de la pandèmia, per tant, no va afectar aquest esquema de funcionament.

La Fundació, junt amb tota la xarxa d'entitats amb què té relació, va esmerçar-se en la distribució de recursos útils, aliments i altres equipaments relacionats amb la salut i les necessitats bàsiques. «Un exemple és que vam contactar amb molts dels nostres donants habituals i els vam demanar si tenien tauletes digitals per poder posar en contacte gent gran que estava a les residències amb els seus familiars i en vam aconseguir», recorda Rosaura Serentill.

«Abans, la donació de productes o equipaments d'una empresa podia ser suggerida individualment per algun treballador, mentre que ara ha esdevingut un eix transversal dintre de la política corporativa»

La fundació Banc de recursos és una organització notòria en el panorama de l'economia social i solidària, tot i que només té una estructura modesta de quatre persones treballant de forma continuada en una oficina al barri de Gràcia i també, des dels inicis, la Fundació, compta amb una delegació a Lleida.

A aquesta estructura bàsica s'hi sumen entre Barcelona i Lleida unes 12 persones voluntàries. «Sense elles tot això seria impossible; no només presten la seva dedicació i el seu temps —assenyala Rosaura Serentill— sinó que, a més, ho fan amb criteri i aporten l'expertesa necessària per discernir si un equipament o recurs reuneix les condicions per tornar a ser utilitzat».

La circularitat com a element cada cop més present en l'economia social i solidària és una palanca per a un canvi de paradigma. Per a Rosaura Serentill un dels múltiples signes que, efectivament, s'està produint és el canvi en l'actitud que s'observa en les empreses. «Abans, la donació de productes o equipaments que no es feien servir podia ser suggerida individualment per alguna treballadora, mentre que ara ha esdevingut un eix transversal dintre de la política de l'empresa. Rarament una companyia es plantejarà llençar res que pugui ser reutilitzat».

El lema de la fundació, «Cap recurs sense aprofitar», comença a ser àmpliament compartit

---

INSTITUT DE CIÈNCIES DEL MAR

Plataforma de ciència ciutadana

Milers d'ulls sobre el mar

Observadores del Mar és una plataforma web de ciència ciutadana coordinada pel CSIC que va ser creada el 2012 per un grup de professionals de la ciència de l'Institut de Ciències del Mar de Barcelona per facilitar la col·laboració de la ciutadania en la investigació marina.

Les dades recollides gràcies a les aportacions individuals serveixen per comprendre millor els efectes que l'escalfament global, la contaminació, els canvis en la biodiversitat, les espècies invasores i la sobrepesca estan tenint sobre el mar

«La plataforma va néixer d'una necessitat que feia anys que havíem detectat, com és l'existència d'un nombre considerable de persones amb una gran passió per observar el mar i per entendre millor la vida marina. Sovint, rebíem trucades aquí, a l'institut, de gent que havia vist una espècie animal o vegetal, o detectat un determinat fenomen, i feien preguntes. Aleshores miràvem de posar-los en contacte amb algun investigador que els pogués resoldre la seva inquietud», explica Joaquim Garrabou, biòleg marí i investigador del CSIC i coordinador d'Observadores del Mar.

Aquesta plataforma de ciència ciutadana marina (observadoresdelmar.es) va esdevenir la manera ideal de canalitzar aquesta immensa curiositat. Actualment té més de 4.000 persones usuàries i 400 entitats registrades i ha reunit unes 19.000 observacions validades per més de 90 científiques i científics, algunes de les quals han donat peu a articles científics.

Les dades recollides gràcies a les nombroses aportacions individuals contribueixen a la conservació i gestió del medi marí doncs ajuden a comprendre millor els efectes que l'escalfament global, la brossa marina, els canvis en la biodiversitat, les espècies invasores i la sobrepesca estan tenint sobre el mar.

«La necessitat de saber va ser el motor inicial per a la creació d'una plataforma que té tres grans objectius: recollir moltes dades perquè el mar és encara un gran desconegut; conscienciar la societat sobre els problemes del mar i les possibles solucions, i crear un espai de diàleg entre els sectors i els agents que d'una manera o altra actuen en el medi marí», assenyala Garrabou.

Les persones que participen en la plataforma tenen perfils diferents, però un element en comú és la seva vinculació amb el mar, sigui des del vessant lúdic sigui des del professional. Són persones que naden, bussegen, naveguen, pesquen, fan esports aquàtics, tant de forma professional com aficionada, o senzillament a qui agrada anar a la platja i parar atenció al que passa en l'entorn.

Col·laborar amb la plataforma és fàcil. Només cal registrar-s'hi i, a partir d'aquí, ja s'hi poden aportar les observacions. Per evitar rebre una allau de dades sense ordre que, d'altra banda, seria poc útil, es va pensar a donar un seguit de pautes. «Una és que les observacions han de correspondre a una llista de projectes en què estem treballant, perquè això ens permet avançar en el coneixement de determinats àmbits», assenyala Joaquim Garrabou. Alguns d'aquests àmbits de recerca dels projectes són: taurons i rajades, meduses, fanerògames marines, tortugues marines o els efectes de les espècies exòtiques i invasores.

Una altra pauta és que les observacions han de ser simples, amb una descripció del fenomen observat i, si pot ser, amb imatges, però sense fer hipòtesis ni establir correlacions. Aquesta part ja correspon a les persones expertes de diversos centres de recerca nacionals i internacionals, que validen i comenten les observacions rebudes.

«Així és com la plataforma esdevé un punt de trobada entre ciutadans i científics que té com a objectiu crear nou coneixement de forma conjunta. Per aprofundir en aquesta valuosa col·laboració, s'organitzen jornades de formació i divulgació per a públic general i per a les escoles. Del que no hi ha dubte és que l'experiència ha servit per saber més sobre el mar del que sabíem fa deu anys», remarca Garrabou.

«L'interès per l'entorn i la disponibilitat de tota mena d'instruments digitals són elements que van a favor del desenvolupament de la ciència ciutadana, que hauria de viure els seus millors moments al llarg del segle XXI»

MARS I OCEANS: ELS GRANS DESCONEGUTS

Augmentar aquest coneixement del medi marí és imprescindible. Primer, perquè, a diferència de la superfície terrestre, els mars i els oceans guarden encara molts misteris que no s'han pogut explorar tan a fons. El biòleg marí del CSIC cita un exemple clar i molt proper: «Ara mateix estem fent la cartografia dels hàbitats marins de la costa catalana, que seria com dir que encara desconec on estan les pinedes o els alzinars terra endins».

I, en segon lloc, però no menys important, és imprescindible pel canvi climàtic. El científic recorda que «el Mediterrani és un dels punts més sensibles del planeta pel que fa als efectes de l'escalfament global, fins al punt que és una de les regions on les temperatures estan augmentant més ràpidament de tots els mars i els oceans».

Una de les conseqüències d'aquest fet són les mortalitats massives d'espècies que s'han vist en determinats punts i que Garrabou descriu com «autèntics incendis forestals en el mar» pel seu poder de devastació.

Una altra conseqüència és la redistribució de les espècies, que pot ser causada per l'entrada d'espècies invasores que desplacen les autòctones o bé perquè el canvi de temperatura ha forçat una determinada espècie (peixos, mol·luscs, coralls, invertebrats) a abandonar el seu hàbitat: «En aquest cas podria semblar que això no té cap importància, però no és així, perquè aquests desplaçaments representen una disrupció per als ecosistemes».

Precisament, un dels projectes de la plataforma està relacionat amb espècies que es consideren indicadores del canvi climàtic. L'aparició d'exemplars en determinades àrees que no els són pròpies és un dels aspectes en què la ciència ciutadana pot aportar moltes dades, ja que cap centre de recerca disposa de tants recursos humans com per fer-ne el seguiment.

«I aquest punt és molt important —indica Joaquim Garrabou— perquè hi ha diferents convenis internacionals que estableixen que cal fer un seguiment d'un centenar d'espècies, però, en realitat, aquest seguiment només arriba a un 5% o un 6%, i no podem actuar adequadament si no tenim informació suficient».

«L'interès per l'entorn i la disponibilitat de tota mena d'instruments digitals són elements que van a favor del desenvolupament de la ciència ciutadana», que, segons Garrabou, «hauria de viure els seus millors moments al llarg del segle XXI». En la seva opinió, cal mantenir el rigor de l'anàlisi de les dades per part de les persones expertes i evitar una atomització excessiva de les plataformes, perquè es perd la complementaritat i la possibilitat de generar un coneixement millor. «Sense oblidar —afegeix— que els recursos econòmics no són infinits i que les comunitats de ciència ciutadana s'han d'anar dinamitzant constantment».

Pel que fa als mars i als oceans, el seu veredicté és clar: hi ha motiu per a la preocupació i, alhora, per a l'esperança. Assegura que la biodiversitat marina «ha demostrat tenir una gran resiliència, però estem arribant a uns límits que hem de procurar no traspasar perquè, si ho fem, el retorn a un bon estat de conservació serà molt i molt difícil».

XARXA D'ECONOMIA SOLIDÀRIA

Plataforma d'articulació de les entitats
d'economia social i solidària

La millor eina per mesurar el compromís

«Vivim en un marc general capitalista, però ara mateix tenim tres tipus d'economia que estan funcionant alhora: la mercantil privada, la pública i la que nosaltres defensem, l'economia social i solidària», explica Rubèn Suriñach, economista i co-coordinador del projecte Balanç Social, de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES).

«Les entitats que participen en l'economia social i solidària són agents que es mouen per l'interès comú i que, en lloc de competir, volen cooperar entre ells»

Aquesta xarxa reuneix, amb un esperit i una organització federatius, més de tres-cents quaranta entitats que participen en aquest últim model. Suriñach les caracteritza de la manera següent: «Són agents econòmics que es mouen per l'interès comú i que, en lloc de competir, el que volen és cooperar entre ells. A més, els seus treballadors participen en la presa de decisions i tenen una consciència ambiental altament desenvolupada que els porta a consumir energia verda».

La XES va sorgir el 2003 gràcies a l'impuls de persones que havien participat en el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre i d'altres que formaven part del cooperativisme històric. Totes compartien, i encara comparteixen, una posició crítica envers la globalització i l'economia mercantil capitalista.

«Proposem un canvi econòmic que volem demostrar amb les nostres pràctiques i, per nosaltres, la credibilitat, la coherència i la legitimitat són fonamentals», afirma Rubèn Suriñach. Per aquest motiu, des del seu inici la xarxa es va dotar d'un document fundacional, conegut com Carta de principis.

Aquest document va ser l'origen del projecte del Balanç Social. «El que es va plantejar va ser com traduir els nostres principis a uns indicadors i uns criteris d'avaluació del funcionament de totes les empreses i entitats de la XES amb l'objectiu de comprovar que realment complissin amb els principis fundacionals als quals s'havien adherit», explica el seu coordinador.

El projecte va començar el 2007 amb l'elaboració d'uns fulls de càlcul impresos que contenien una mena d'enquesta força senzilla. Però cap al 2014 l'instrument ja havia esdevingut una eina tecnològica més potent, versàtil i orientada a la persona usuària que no ha parat d'evolucionar des d'aleshores. «Ha estat un procés iteratiu buscant sempre la millora, amb molt de rigor i molta metodologia per afinar els indicadors i les preguntes», subratlla Suriñach.

Balanç Social és una plataforma en línia a la qual les persones sòcies de la XES accedeixen un cop a l'any i on es troben amb dues possibilitats: fer el balanç bàsic o el balanç complet. El primer comprèn 50 preguntes i el segon 90. De vegades es

demanen informacions molt simples a les persones usuàries, com dades concretes o respostes binàries a preguntes sobre si compleix o no amb un criteri determinat. També hi ha qüestions que demanen una explicació més elaborada. «És una eina força sofisticada, ja que incorpora fórmules que tradueixen algunes respostes en indicadors», indica Suriñach.

Però això no és tot. Les dades obtingudes en el Balanç Social es poden agregar per diversos àmbits (temàtics, geogràfics), de manera que esdevenen una fotografia de l'evolució de l'economia social i solidària al llarg del temps.

Segons el coordinador del projecte, «això ens permet fer el seguiment de la presència de persones migrades en les organitzacions o de les diferents formes jurídiques dels agents econòmics o de l'ús de l'energia verda, i comprovar si els estàndards ambientals han millorat o han empitjorat».

Tota aquesta informació fa que la XES es mostri amb un elevat nivell de transparència de cara a l'opinió pública. «I ens ajuda a demostrar que una altra manera de funcionament econòmic és possible».

GREENWASHING, IMPOSSIBLE

La utilitat de l'eina per a cada empresa o organització també és remarcable. Amb els resultats obtinguts cada agent pot ser conscient de la seva situació respecte al compliment dels principis de l'economia social i solidària i veure si ha progressat o no respecte a l'exercici anterior. Aquests resultats, en la mesura que siguin bons, es converteixen en una visualització del compromís i dels valors de l'empresa de cara als seus clients i proveïdors. «A més, el greenwashing és impossible perquè a la XES validem els resultats», apunta Rubèn Suriñach.

Des de la XES s'ha detectat que algunes empreses, sobretot al principi, veien l'eina com un simple tràmit que havien de fer, però, un cop s'hi han acostumat i la utilitzen any rere any, acaba sent un procés que interioritzen i aleshores comencen a entendre els beneficis que aporta.

Com a eina viva que és, el Balanç Social del 2022 no serà el mateix el 2026. L'economia social i solidària està en evolució constant per la seva mateixa missió transformadora. «Tenim l'economia ecològica, l'economia feminista, els comuns digitals i altres conceptes que aniran arribant, i el Balanç Social haurà de reflectir-los», assegura.

Rubèn Suriñach recorda que l'Ajuntament de Barcelona «ha donat suport a aquesta eina des del primer moment i hem fet sessions de treball amb les entitats signants del Compromís ciutadà per la sostenibilitat, per donar-la a conèixer». Suriñach mateix és autor del llibre *Economies transformadores de Barcelona*, on repassa i endreça els aspectes conceptuals de l'economia social i solidària i recull algunes iniciatives de la ciutat que corresponen a aquest àmbit.

El coordinador del projecte Balanç Social constata que, de moment, encara cal compartir l'espai amb altres maneres d'entendre l'economia. Tot i així, pensa que la correlació de forces està canviant: «Les empreses que es mouen pel bé comú estan avançant a poc a poc». «La naturalesa del model, basat en la intercooperació en lloc de la competició, és un element clau perquè vagin guanyant més terreny en el futur», conclou.

Amb els resultats obtinguts, cada empresa o organització pot ser conscient de la seva situació respecte als principis de l'economia social i solidària i veure si ha progressat o no. Els resultats, si són bons, ajuden a visualitzar el compromís i els valors de l'empresa de cara als seus clients i proveïdors

IMPULSEM

Serveis mancomunats de neteja al Raval

Neteja de proximitat al servei del barri

Impulsem és una cooperativa d'iniciativa social sense ànim de lucre ubicada al barri del Raval de Barcelona en una antiga i majestuosa fàbrica del segle XIX. Des del 2005 porta a terme accions de caràcter integrador en els àmbits educatiu, sociolaboral i de formació permanent i és una entitat molt atenta a tot allò que fa referència al barri.

«El 2017 vam adonar-nos que el nostre comerç local tenia unes necessitats de neteja no cobertes i que, d'altra banda, hi havia persones en risc d'exclusió social que podrien fer aquest tipus de feina i així millorar la seva situació; en definitiva, una oferta i una demanda que podien encaixar», explica Pilar Vilés, assessora en autoocupació d'Impulsem.

Aquest va ser l'origen dels serveis mancomunats de neteja al Raval que han estat utilitzats, d'aleshores ençà, per tretze comerços i entitats del barri. «El mecanisme per posar en marxa aquests serveis consisteix, en primer lloc, a fer visites als comerços i, quan veiem que algun té necessitat de neteja, hi establim un conveni de col·laboració, sempre deixant molt clar que es tracta d'un projecte social», destaca.

Impulsem selecciona prèviament les persones que aspiren a aquesta feina i els ofereix una formació adequada perquè puguin fer-la amb la màxima professionalitat. «Han de complir els objectius que se'ls marqui, igual que qualsevol altre treballador», assenyala la Pilar.

La diferència amb una empresa de serveis rau en què el personal duu a terme la seva tasca en el marc d'un procés d'acompanyament per part d'Impulsem que, bàsicament, consisteix a donar-los el màxim suport i procurar que l'experiència sigui la millor possible per a tothom. «Els fem un seguiment en el millor sentit de la paraula, de manera que saben que poden comptar amb nosaltres per qualsevol tema que sorgeixi», subratlla.

Segons Pilar Vilés, un dels elements rellevants en aquest seguiment és tenir un veritable coneixement de cada treballador o treballadora després d'una sèrie de converses a fons: «No enviàrem ningú a fer un servei sense saber qui és i què el preocupa; de fet, jo preferiria enviar algú a fer una feina sent conscient que té algun defecte —un aspecte que es pot corregir— que no pas algú de qui no sé res».

«Vam adonar-nos que el nostre comerç local tenia unes necessitats de neteja no cobertes i que, d'altra banda, hi havia persones en risc d'exclusió social que podrien fer aquest tipus de feina; en definitiva, una oferta i una demanda que podien encaixar»

El negoci de la neteja a l'Estat i a Catalunya està dominat per empreses grans i mitjanes que es presenten a concursos per a instal·lacions industrials, comunitats de propietaris o centres sanitaris, escolars i d'una altra mena. Els seus models de negoci no inclouen cobrir les necessitats que pugui tenir un petit local, perquè no els és rendible, un fet que va moure la cooperativa Impulsem a explorar un mercat per al qual l'oferta era molt escassa o gairebé inexistent.

La peculiar situació del sector ha fet que molts d'aquests petits locals o botigues hagin hagut de fer ofertes a persones individuals. «Però amb aquestes ofertes no sempre es resol el problema. Molts comerços ens han dit que, tot sovint, quan agafaven algú, es prenia la feina com una etapa transitòria en espera d'obtenir-ne una de millor i marxava així que la trobava. Nosaltres els garantim que la persona que portarem hi estarà per un període d'un any», indica Pilar Vilés.

D'aquesta manera, el comerç guanya tranquil·litat i, per la seva banda, el treballador o treballadora sap que podrà tenir uns ingressos assegurats durant un període de temps establert. Impulsem fa una factura a cada comerç i, amb el que ingressa, paga les nòmines corresponents al personal del servei. «Passat aquest any, el treballador ha de donar pas a un altre, fet que permet que més persones es beneficiïn d'aquesta possibilitat de feina», afegeix.

Els serveis mancomunats de neteja al Raval són un projecte molt centrat a atendre la idiosincràsia i la situació de cadascú. El perfil majoritari del personal és el d'una dona, migrant i amb dificultats econòmiques importants. Els avantatges són notables per a totes les persones que s'han acollit al programa, ja que poden decidir quantes hores hi volen dedicar a la setmana. Així, poden compatibilitzar l'activitat amb altres ocupacions. En alguns casos, els ingressos que la neteja els proporciona serveixen de complement a la renda garantida.

«El que hem vist en aquests anys és que entre els propietaris de les botigues i les persones que els han estat fent la feina es creen uns vincles forts. Fins i tot quan al cap d'un any ho deixen, molts continuen anant a la botiga com a clients»

VINCLES COMUNITARIS

La funció social de la iniciativa és evident en l'aspecte d'evitar el risc d'exclusió, però també des del punt de vista de la creació de comunitat. «El que hem vist en aquests anys és que entre els propietaris de les botigues i les persones que els han estat fent la feina es creen uns vincles forts. Fins i tot quan al cap d'un any ho deixen, molts continuen anant a la botiga com a clients», constata la Pilar.

Aquesta és una de les raons per les quals Impulsem ha volgut circumscriure la seva activitat al Raval. De fet, Pilar Vilés ha mantingut converses amb altres districtes que s'han interessat per la iniciativa. Però ella està convençuda que la idea, per funcionar bé, ha de portar-se a terme en un àmbit estrictament local.

Això seria perfectament compatible amb el fet que la iniciativa es pogués reproduir en altres indrets de la ciutat: «Caldrà gestionar-ho a cada lloc de forma independent, per crear aquesta comunitat a cada barri, però també perquè, si el model es basa a dedicar unes poques hores a la feina, no té sentit que una part del temps del treballador s'hagi d'invertir en desplaçaments».

La iniciativa, de moment, ha implicat poques persones. De tota manera, la valoració que se'n fa des d'Impulsem és altament positiva, ja que el més important és haver trobat una fórmula que funciona.

El que sembla clar és que la fórmula actual de prestació de serveis, amb el control per part d'Impulsem, no aniria gaire bé amb un hipotètic creixement exponencial, «perquè es perdria tota la part de l'acompanyament personal, que considerem essencial», subratlla.

«En cas que amb el temps això agafés volada, una opció seria muntar una cooperativa per part dels treballadors mateixos, de manera que poguessin oferir directament els seus serveis», destaca Pilar Vilés.

En definitiva, els serveis mancomunats de neteja contribueixen a generar una ocupació de qualitat per a les veïnes i els veïns del Raval i a erradicar l'explotació i l'estigmatització del sector de la neteja. D'altra banda, com que s'adapta a les necessitats i els horaris de cada negoci, els comerciants s'estalvien temps, diners i uns quants maldecaps.

GRUP TEB, GADIC, HOSPITAL DE SANT PAU

Jardí terapèutic al nou Hospital de Sant Pau

Un oasi de benestar

L'any 2020 l'espai exterior comprès entre els blocs D i E del nou Hospital de Sant Pau de Barcelona es va convertir en un exquisit jardí terapèutic d'accés només per a pacients, la finalitat del qual és contribuir a la seva recuperació, a banda d'humanitzar i embellir l'entorn.

Aquest indret de 2.500 metres quadrats ha vist la llum com a resultat d'una col·laboració a tres bandes: l'enginyeria Gadici, que inclou els projectes paisatgístics entre les seves activitats; el grup cooperatiu TEB, que des del 1968 treballa perquè les persones amb discapacitat intel·lectual vagin trobant el lloc que es mereixen a la societat oferint-los un ampli ventall d'ocupacions, i l'hospital mateix, interessat a dignificar les àrees que van quedar ermes un cop acabats els edificis del complex per falta de pressupost.

Joan Berruezo, director de serveis del grup cooperatiu TEB, va mantenir les primeres converses amb els equips mèdics de Sant Pau i recorda que al principi no tothom ho veia igual: «Hi havia els que hi van estar a favor des del primer moment i després alguns de més escèptics, que tenien dubtes, però al final el projecte va tirar endavant».

«Al principi no tots els metges veien igual el projecte: hi havia els que van estar-hi a favor des del primer moment i després alguns de més escèptics, que tenien dubtes, però al final va tirar endavant»

Abraham Muñoz, paisatgista i director de Gadici, va prendre les regnes del disseny de l'espai. «Un gran repte —assenyala—, perquè, tot i que sembla que estigui a nivell de terra, en realitat és una coberta, ja que a sota hi ha dependències subterrànies de l'hospital».

Això va implicar que no es pogués introduir maquinària i vehicles pesants a l'obra. «Es va convertir en una feina manual, gairebé artesanal, per als nostres equips de jardineria, que, d'altra banda, ja coneixien el centre sanitari pel fet de portar el manteniment de les zones enjardinades existents», explica Joan Berruezo.

Aquests no van ser els únics requisits de l'obra. També es van haver de descartar les oliveres i altres espècies d'arbres per una raó de pes. Pel que fa a la resta de vegetació, es va portar a terme una tria molt acurada. «Amb l'ajuda de l'equip mèdic de l'hospital vam anar analitzant espècie per espècie. Es van descartar, per exemple, plantes que podien provocar al·lèrgies i es van afavorir totes aquelles que tenien efectes beneficiosos per a la salut demostrats», assenyala Abraham Muñoz.

Els pavellons de l'hospital als quals el jardí havia de donar servei tenen dues tipologies de pacients: els que segueixen tractaments per a addiccions i els que fan rehabilitació. Segons

Berruezo, «això es va afegir al repte de caire estructural, perquè plantejava la qüestió de com aconseguir uns espais prou versàtils que servissin per a teràpies diferents».

Abraham Muñoz sosté que la prova que s'estava davant un plantejament complex és el temps que es va acabar dedicant a les fases del projecte: «Vam estar quatre mesos per definir el concepte, dos mesos per redactar-lo i dos mesos més per executar-lo».

EXPERIÈNCIA SENSORIAL

El jardí acabat ofereix la possibilitat de fer-hi diversos recorreguts de passeig i disposa d'espais d'estada per fer-hi trobades i mantenir les converses tranquil·les que formen part de teràpies tant individuals com grupals. «És un passeig també sensorial, pensat perquè l'aspecte visual, les olors i les textures dels tipus de fulles o de la terra formin una experiència única», subratlla Abraham Muñoz.

Com a complement, es van incloure en el projecte unes jardineres grans per ser utilitzades com a hort. «Els nostres jardiniers van ensenyar els pacients algunes tècniques de conreu», apunta Joan Berruezo.

Malgrat el gran nombre de requeriments que es van haver d'incorporar al projecte, el gran èxit d'aquest enjardinament ha estat, precisament, traduir tanta complexitat en un indret acollidor i «fàcil de llegir», que els i les pacients s'han fet seu ràpidament. «Els escèptics inicials es van convèncer del tot quan van veure el resultat final. Evidentment ha quedat clara la diferència entre caminar amunt i avall per un passadís fred amb llum artificial i passejar en un jardí com aquest», subratlla Berruezo.

Un jardí terapèutic d'aquestes característiques constitueix, en principi, una novetat al nostre país. Però la paraula novetat s'ha de matisar bastant. Històricament, els jardins han tingut una funció terapèutica en sentit molt ampli: des de l'intangible que representa la capacitat de la vegetació per asserenar els esperits fins al conreu d'espècies amb propietats medicinals.

A l'edat mitjana els claustres dels monestirs i els jardins dels primers hospitals ja reunien aquestes funcions. «I en l'època moderna, quan Domènech i Montaner projecta l'Hospital de Sant Pau que hi ha al costat, també va prendre en consideració la influència del verd en la salut i el benestar», precisa Abraham Muñoz.

«Les versions contemporànies d'aquesta tradició poden incloure alguns elements realment nous com, per exemple, la creació d'espais específics perquè el pacient i el terapeuta estiguin aïllats de la resta d'usuaris, o el disseny per a l'accessibilitat universal, però es tracta, en definitiva, de seguir una línia que ve de segles enrere», assegura.

El jardí terapèutic de Sant Pau podria no ser l'únic del recinte hospitalari. El projecte a més llarg termini inclou l'enjardinament de la resta de solars que hi ha entre els edificis, inclòs un gran espai obert que se situa prop del recinte modernista de Sant Pau, en direcció mar, i que ha de connectar l'antic hospital amb el nou complex.

Momentàniament, però, el jardí terapèutic ha perdut l'espai d'hort per les necessitats imperioses del centre sanitari d'ampliar les seves instal·lacions. Aquest sacrifici quedarà compensat pels espais que s'enjardinaran en el futur. «En principi —assenyala Abraham Muñoz— estan concebuts com a jardins temàtics, però, encara que no tinguin l'adjectiu terapèutic, un petit tros de natura sempre té el poder de fer-nos sentir bé».

Malgrat el gran nombre de requeriments que es van haver d'incorporar al projecte, el gran èxit d'aquest enjardinament ha estat traduir tanta complexitat en un indret acollidor i «fàcil de llegir», que els i les pacients s'han fet seu ràpidament

EL RUSC QUE DIU SÍ!

Xarxa de consum alimentari de proximitat

Acostar la persona que produeix a la que consumeix

La xarxa de consum alimentari de proximitat El Rusc Que Diu Sí! no es refereix a un rusc d'abelles sinó a un rusc metafòric. Aquesta paraula defineix una comunitat de consum d'aliments de proximitat. «L'element clau per al seu funcionament és una plataforma tecnològica, creada per l'empresa Equanum, que permet que un pagès o productor hi posi la seva oferta i que un emprenedor creï el Rusc, de manera que els clients puguin conèixer l'oferta i escollir què comprar», explica la responsable de comunicació i màrqueting de la xarxa, Anna García.

Per posar en marxa un Rusc o una comunitat de consum, la persona emprenedora, primer, ha de contactar amb El Rusc Que Diu Sí! i presentar el seu projecte. Si és aprovat, el segon pas és buscar un espai on fer la distribució dels aliments adquirits. El tercer pas consisteix a aconseguir un nombre suficient de persones productores i consumidores que facin viable el projecte. Un cop es reuneixen aquests elements, el Rusc pot començar a funcionar.

«L'emprenedor que dinamitza aquest funcionament és conegut com a Responsable de Rusc —indica Anna García— i la seva figura es podria qualificar de facilitador entre el productor i el consumidor o, si es prefereix, de facilitador del contacte entre tots dos».

Cada Rusc disposa de la seva pròpia pàgina web, que és administrada pel responsable de Rusc. Les persones productores hi tenen el seu espai exclusiu, de manera que poden confeccionar el seu catàleg com creguin convenient. Les persones consumidores tenen la possibilitat d'inscriure's en més d'un Rusc per fer les seves compres i accedir a una oferta àmplia i variada.

La clientela dels Ruscos sap que, quan arribi la seva comanda, haurà d'anar al punt de recollida. Aquest punt pot ser un *coworking*, un restaurant, un gimnàs, una botiga, una escola, etcètera. En qualsevol cas, sempre serà un indret proper del seu barri per al qual no els caldrà agafar cap mitjà de transport.

El Rusc Que Diu Sí! també aposta per la proximitat dels aliments, en la mesura que sigui possible, i ha calculat que els productes oferts recorren una mitjana de 69 quilòmetres. Entre els productes s'hi inclouen fruites i verdures, lactis i ous, carn i peix, begudes i, fins i tot, plats preparats. «Els més populars per ara són les fruites i les verdures i també la carn ecològica», apunta Anna García.

MODEL DE NEGOCI

El model de negoci implica que la persona productora fixa lliurement el preu i rep un 80%. El 20% restant es reparteix de la manera següent: un 10% per al responsable de Rusc i un 10% per a l'empresa que va crear la plataforma. El local escollit com

La clientela dels Ruscos sap que, quan arribi la seva comanda, haurà d'anar al punt de recollida. Pot ser un *coworking*, un restaurant, un gimnàs, una botiga, una escola, etcètera. Sempre serà un indret proper del barri per al qual no caldrà agafar cap mitjà de transport

a punt de recollida no rep cap ingrés, «però guanya visibilitat de manera que pot atraure més clients amb cap cost publicitari», indica la responsable de comunicació.

Aquest model es va iniciar a França el 2012 i avui en dia té una presència considerable en aquest país, que, per la seva idiosincràsia, té un gran nombre de persones productores locals disposades a ampliar cada vegada més el seu mercat. També es pot trobar aquest model a Bèlgica, Suïssa, Alemanya, Itàlia, el Regne Unit i els Països Baixos. A l'Estat espanyol El Rusc Que Diu Sí! hi va arribar el 2014 i s'ha estès per diverses comunitats autònomes, si bé concentra la seva activitat sobretot a Madrid i a Catalunya, on Barcelona és un centre molt rellevant.

La xarxa està composta actualment per centenars de Ruscos i de productors i va viure un punt d'inflexió amb l'esclat de la pandèmia i, en particular, durant el confinament. La primera setmana que la ciutadania es va haver de tancar a casa, es va activar el servei d'entrega a domicili gràcies a l'esforç de totes les persones de la xarxa.

Tant les persones responsables de Rusc com les productores van intensificar els contactes, i les empreses de logística i distribució també hi van posar el màxim de la seva part. «Va ser un moment crític i alhora molt humà i molt emotiu, perquè en aquell context es va fer un esforç enorme perquè la distribució dels aliments funcionés bé», recorda Anna García.

El propòsit d'El Rusc que diu sí! És que les persones consumidores tinguin accés a aliments locals i de qualitat i que les persones productores multipliquin les possibilitats de comercialització a través d'una venda directa

En els moments més difícils del confinament, es va constatar com, en punts específics de la ciutat, els supermercats es veien superats en rapidesa pel servei de lliurament d'El Rusc Que Diu Sí!. «A banda de les històries d'esforç en la feina i de solidaritat, l'experiència que vam viure en aquell moment ens va fer veure que la resiliència de la qual tant es parla té molt a veure amb els lligams i les interrelacions que s'estableixen entre les persones, i les comunitats de consum en són un exemple», destaca Anna García.

Però més enllà de la pandèmia, el propòsit principal d'El Rusc Que Diu Sí!, d'una banda, és que les persones consumidores tinguin accés a aliments locals i de qualitat i, de l'altra, que les persones productores multipliquin les possibilitats de comercialització a través d'una venda directa. Pel que fa a la funció del responsable de Rusc, suposa una font d'ingressos per gestionar les vendes i dinamitzar la comunitat local.

En definitiva, es tracta d'una iniciativa de consum col·laboratiu reproducible a qualsevol municipi i que està creixent a escala europea amb més de 10.000 persones productores, 1.000 Ruscos i 200.000 persones consumidores.

El model de negoci també té alguna vulnerabilitat. La situació d'inflació, com a conseqüència del conflicte bèl·lic entre Rússia i Ucraïna, ha fet que les persones productores hagin d'apujar alguns preus. «Aquí hauríem de pensar en la resiliència de la xarxa mateixa, tot i que també és veritat que la crisi ens fa veure que no es pot confiar del tot en el sistema global per proveir-nos d'aliments i això reforça el valor de la producció local», argumenta la responsable de comunicació d'El Rusc Que Diu Sí!.

ECOSERVEIS, HABITAT3 I GREEN BUILDING COUNCIL

Eina per a persones gestores d'habitatge social

Com reduir la pobresa energètica

«Reforma passiva i consciència activa» és el nom d'un projecte impulsat a tres bandes per Ecoserveis, la Fundació Habitat3, i el GBCe (Green Building Council Espanya), de la qual n'ha sorgit una eina per ajudar a reduir la pobresa energètica de les persones residents en habitatges socials. El projecte s'ha desenvolupat en el marc de les Subvencions pel clima 2018-1019 de l'Ajuntament de Barcelona.

S'ha pensat en una eina que sigui útil a les empreses de rehabilitació que intervenen en llars vulnerables, a les entitats gestores d'habitatge social, als treballadors i treballadores socials i a les persones residents mateixes

L'eina, anomenada Reviso, s'ha pensat de manera que sigui útil, en diferent mesura, a diverses persones destinatàries, com les empreses de rehabilitació que intervenen en llars vulnerables, les entitats gestores d'habitatge social, els treballadors i treballadores socials i les persones residents mateixes.

«A través d'una sèrie de dades, aquesta eina permet obtenir una autèntica radiografia energètica d'un habitatge, tant dels elements físics que incideixen en l'energia com dels hàbits de les persones que hi viuen», explica Adrià Serarols, enginyer i consultor energètic d'Ecoserveis.

L'eina Reviso comprèn: dades generals de l'habitatge; aspectes socials i administratius com, per exemple, la tarifa contractada o el nivell de dificultat en el pagament de les factures; elements constructius i d'entorn urbà; factors que intervenen en el confort tèrmic, així com un llistat de les mesures que es podrien prendre per incidir en totes aquestes qüestions. «Veritablement s'obté una diagnosi completa de l'estat de l'habitatge i del seu potencial de millora», assegura Adrià Serarols.

Aquesta diagnosi reuneix una informació imprescindible per poder prioritzar intervencions de rehabilitació energètica als habitatges socials, però també, i no menys important, «per empoderar i capacitar els veïns en la gestió energètica domèstica», destaca el consultor d'Ecoserveis.

Ecoserveis és una associació sense ànim de lucre que presta serveis de consultoria especialitzada en energia. La Fundació Hàbitat3 és una gestora d'habitatge social impulsada des del tercer sector que treballa amb les entitats socials i les administracions públiques per garantir el dret a un habitatge digne a les persones en situació de vulnerabilitat. Per la seva banda, el GBCe és la principal organització d'edificació sostenible de l'Estat i pertany a una xarxa global present a 70 països, el World Green Building Council.

Hàbitat3 disposa d'un estoc propi d'habitatges (que obté a través de cessió o adquisició) i els rehabilita i adequa per posar-los a disposició de les persones, amb un acompanyament socioeducatiu per part de treballadors i treballadores socials. «D'aquí

va sorgir la idea que els treballadors socials incorporessin la qüestió energètica en la seva tasca. A partir d'aquí, des d'Ecoserveis aportàvem la nostra expertesa en energia i el GBCe, els seus coneixements arquitectònics», destaca Serarols.

La vulnerabilitat va associada a la pobresa energètica, que és aquella situació en la qual les persones residents d'un habitatge no poden pagar l'energia suficient per satisfer les seves necessitats domèstiques (especialment de calefacció a l'hivern) o es veuen obligades a destinar una part desproporcionada dels seus ingressos per abonar la factura energètica del seu habitatge.

A Barcelona el 10,6% de la ciutadania pateix pobresa energètica. El problema afecta prop de setanta mil llars. Reduir la pobresa energètica i augmentar la resiliència i l'adaptació al canvi climàtic dels habitatges socials és una manera d'aconseguir justícia climàtica a Barcelona.

«L'impacte de la pobresa energètica és especialment acusat en famílies amb pocs ingressos —comenta Adrià Serarols—, però aquí cal tenir en compte dos factors més. Un és el fet de viure en un habitatge envellit i poc eficient des del punt de vista energètic, i l'altre, la pujada constant dels preus de l'energia».

El projecte «Reforma passiva i consciència activa» deu el seu nom, precisament, a la consideració d'aquests factors. «Reforma passiva es refereix a la rehabilitació dels elements passius, com portes, finestres, tancaments, parets, i consciència activa a allò que poden fer els inquilins amb els seus hàbits i usos del dia a dia», afegeix.

Dins del marc del projecte s'han fet actuacions correctives a 25 pisos de la ciutat en relació amb l'optimització tarifària dels subministraments de la llar i els hàbits de consum i amb intervencions de baix cost per millorar l'eficiència energètica dels habitatges. En total se n'han beneficiat 89 persones.

TREBALLADORS SOCIALS

«Un aspecte clau per poder-ho tirar endavant ha estat, sens dubte, la figura del treballador social, perquè és una persona de referència amb qui els residents dels habitatges socials solen tenir confiança. Gràcies a això moltes famílies han entès la factura de la llum i la importància que tenen els hàbits a l'hora de disminuir els consums», apunta Adrià Serarols. En aquest sentit, considera que «un treballador social convenientment format en la matèria pot assessorar moltes famílies amb un efecte multiplicador enorme»

La pobresa energètica afecta prop de setanta mil llars. Reduir-la i augmentar la resiliència i l'adaptació al canvi climàtic dels habitatges socials és una manera d'aconseguir justícia climàtica a Barcelona

FUNDACIÓ SOLIDANÇA, LA FÀBRIC@ I BACK TO ECO

Campanya per fomentar la circularitat en el tèxtil

Texans pel clima

«Texans pel clima» és una campanya de recollida de texans en un esquema d'economia circular impulsada i gestionada per tres actors: la Fundació Solidança, especialitzada en la inserció sociolaboral de col·lectius en risc d'exclusió social a través d'activitats vinculades a la gestió integral de residus; La Fàbric@, una cooperativa compromesa amb processos comunitaris de transformació social, i Back to Eco, una associació sense ànim de lucre que fa accions a favor d'una moda més circular.

«Els texans són icònics, populars, resistents i presenten una uniformitat de composició que en facilita el reciclatge industrial»

Aquesta campanya va començar el 2021 en el context de les Subvencions pel clima impulsades des de l'Oficina de Canvi Climàtic i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona. El seu propòsit era aconseguir la màxima recuperació possible de texans en desús al districte de Sant Martí per donar-los una nova vida amb garanties de traçabilitat.

Per què els texans han estat els protagonistes? «És una de les preguntes que ens fan sovint —explica Núria Nubiola, presidenta de Back to Eco— i la resposta és que els texans tenen tres grans virtuts: són una peça icònica en el món tèxtil i molt popular, que tothom té a l'armari; són molt resistents; i presenten una elevada uniformitat de composició, ja que gairebé tot és cotó, fet que facilita el reciclatge industrial».

«Texans pel clima» ha comportat el desplegament de diversos punts de recollida al districte de Sant Martí. Les peces obtingudes i degudament classificades han estat remanufacturades posteriorment al taller de Back to Eco. A partir d'aquí han estat venudes de segona mà a les botigues Solidança / Roba Amiga, destinades al reciclatge industrial o a alguna activitat desenvolupada durant el projecte, que també ha inclòs tallers de prevenció i de reutilització de residu tèxtil, i tot tipus d'accions de sensibilització en fires i altres esdeveniments.

«Hi ha hagut punts de recollida fixos i mòbils —precisa Doris Boira, responsable de comunicació de La Fàbric@—: els primers es van ubicar, en principi, a entitats, centres cívics, casals de barri, associacions de veïns i centres culturals, tot i que després vam tenir peticions d'altres indrets, com mercats, botigues i biblioteques; i els segons van anar a les fires i a la resta d'actes puntuals».

I afegeix: «Igual que situar-se en l'espai adequat és rellevant, també ho és fer-ho en el temps; per això hem considerat oportú estar presents en esdeveniments, siguin aquells que es fan un cop a l'any, com la festa de l'economia social i solidària que té lloc a l'octubre, o siguin esdeveniments de barri més freqüents. En qualsevol cas, l'important és establir un contacte directe amb les persones i explicar molt bé el sentit d'aquesta iniciativa».

La coincidència de la campanya amb la pandèmia ha obligat a repensar estratègies al mateix temps que anava avançant. Segons

Nati Yesares, responsable de medi ambient i projectes de Solidança, «després d'haver fet accions de dinamització i la instal·lació dels primers punts, es va observar que hi havia pocs resultats de recollida perquè els centres cívics on s'havien instal·lat no estaven fent activitats i, per tant, hi havia poca afluència de gent». «Aleshores, gràcies a la bona resposta i compromís de moltes entitats, es van ampliar els punts per donar més opcions», afegeix.

El finançament de «Texans pel clima» cobria un any, però, passat aquest període, les entitats impulsores van acordar continuar de manera voluntària el 2022, aprofitant l'impuls donat i les ganes de seguir col·laborant per part de tots els agents involucrats. De fet, la recollida continua endavant, si bé amb una intensitat menor. Això ha estat possible perquè, tal com apunten totes tres, «s'ha creat una mena de nou hàbit ciutadà consistent a portar els texans vells al punt de recollida, perquè la gent sap del cert que s'aprofitaran».

Cada any es fabriquen al món 300 milions de texans i per cada unitat produïda calen 8.000 Litres d'aigua

FÓRMULA REPRODUÏBLE

Una de les claus del bon funcionament de la campanya ha estat la perfecta coordinació i el repartiment de tasques entre les tres entitats, que s'han reunit periòdicament per fer-ne el seguiment. Cadascuna hi ha aportat la seva expertesa en un àmbit determinat: La Fàbric@, la seva vinculació estreta i relació fluïda amb els agents del territori i el domini de les eines de difusió com tallers, xerrades, o conferències; Solidança, l'organització logística de la recollida, i Back to Eco, el seu coneixement de l'upcycling de materials per obtenir nous productes.

Al final de la campanya, el 2021 es van comptabilitzar més de 400 quilos de texans, i a més de 1.200 s'hi ha pogut donar un nou ús; però amb l'extensió en el temps aquestes xifres aniran creixent.

A l'hora de fer balanç, també cal incorporar el foment de la sensibilització ciutadana a través dels tallers i el fet que s'han incrementat les dinàmiques de col·laboració entre entitats diferents del districte de Sant Martí. Tots aquests aspectes i els aprenentatges que se'n deriven poden ser molt útils amb vista a una extensió eventual del model a altres districtes de la ciutat.

«Hem fet visible la circularitat», destaca Núria Nubiola. Doris Boira hi està d'acord i precisa que el tèxtil no és un àmbit on avui en dia això sigui tan senzill: «Abans la gent arreglava els

pantalons i els vestits, però això ja és passat. Malgrat tot, crec que la circularitat ens pot ajudar a recuperar aquesta voluntat de fer durar les peces de roba».

«Texans pel clima» potser sigui una gota en un oceà dominat per la fast fashion i l'impacte ambiental enorme que suposa fabricar tantes peces que tindran una vida curtíssima. Tanmateix, la seva gran força rau a haver trobat una fórmula reproduïble d'economia circular i, no menys important, a difondre allò que poca gent sap sobre la roba que porta, com ara que cada any es fabriquen al món 300 milions de texans i que per cada unitat produïda calen 8.000 litres d'aigua, o que la indústria tèxtil, a banda de ser la segona que més emissions de CO₂ genera, només aconsegueix que un 3 % del material torni a introduir-se en la cadena de valor.

«Una altra virtut d'aquesta campanya ha estat avançar-se al futur —conclou Nati Yesares—, ja que la recollida selectiva de la fracció tèxtil no serà obligatòria fins al 2025. Hem contribuït, dins les nostres possibilitats, a una dinàmica col·lectiva que ens permetrà superar la situació actual en què pràcticament el 90 % de la roba que es llença a Catalunya va a rebuig».

Crèdits i agraïments

Edita

Gerència de Medi Ambient
i Serveis Urbans
Àrea d'Ecologia Urbana
Ajuntament de Barcelona

Segona Tinència Alcaldia

Janet Sanz

Regidoria d'Emergència

Climàtica i Transició

Ecologica

Eloi Badia

Gerència de Medi Ambient i Serveis Urbans

Frederic Ximeno

Direcció i coordinació del projecte

Helena Barracó, Elena
Forcada, Martí Micó,
Gina Güell - Oficina Canvi
Climàtic i Sostenibilitat

Coordinació editorial

Montse Rivero, Cristina
Muñoz, Esther López

Redacció textos

Albert Punsola

Correcció lingüística

Liguaserve
Internacionalización
de Servicios, S.A

Fotografies

Montserrat Giralt

Disseny gràfic i maquetació

Pino

Impressió

Serper, S.L.

Hi han col·laborat

Abraham Muñoz, Adrià
Serarols, Alba Gorlat, Àlex
Goñi, Anna Castán, Anna
García, Anna Gou, Carles
Nieto, Chiara Monterotti,
David Playà, Doris
Boira, Elisa Ojeda, Erica
Takenouchi, Joan Berruezo,
Joan Marc Montserrat,
Joaquim Garrabou, Maria
Medina, Nati Yesares, Núria
Nubiola, Pablo Acevedo,
Pilar Vilés, Raquel Uterga,
Rosa Rubí, Rosaura
Serentill, Rubèn Suriñach

Imprès en paper reciclat
100 %.

Les emissions de CO₂
associades a la publicació
d'aquest document s'han
compensat a través del
projecte de GE TEOBALDO
CERAMIC PROJECT
(Brasil).

El futur que volem.
20 accions inspiradores
per fer front a l'emergència climàtica

Ajuntament
de Barcelona